

Darbîmetis

..... Numeris ketvirtas

Rûta • Tilzê • 1921

Darbîmetis

Laikraštis tautos dvâsiai tvirtinti.

Nrs. 4.

1921.

TURINIS. Matêrês tikrenîbê. ■ Socialismas. ■ Pasaulis: Žmonijos taika. — Mûsû laikû akiû-ausiû išalkis. — Paskutiniû 25 metų gamtos mokslô žingsnis. — Dante Alighieri — F. M. Dostojevski. — Alkoholas ir žmogaus proto sveikata. — Kâ garsusis Dânas dr. med. Hindhede Vokietiâms papâsakojo. ■ Mûsuose: Jonas Basanavicius. — Lietuviû tautos nepriklausomîbê — Kareivija. — Siektinas mums kultûros laipsnis. — Natûralumas. — Žmogaus žodio branginimas. — Klasiškûjû ir kitû kalbû žodiai mûsû kalboj. — Rusiškumas mûsuose. ■ Pasikalbêjimai: Aplamas atsâkîmas. — Kas žmogui tikrai naudinga? — Kâm kuria menininkai savo kûrinius? — Ar meno kûriniai paseda? — Vidûno îvertinimas. ■ Mûsû raštija. ■ Rinkinîs-Vertiniai.

□ □ □ □ □ Matêrês tikrenîbê. □ □ □ □ □

Rodosi, matêrê îra tikriausias Šio pasaulio dalîkas. Gâlîma jâ ne vien matîti, bet ir rankomis nutverti. Ji îra tarsi tat, kas esti, kas buvo ir kas bus, iš kurio visi daigtai pasidâro.

Mokslas, kurs matêre tîrinêja, žino daug apie jâ pasakîti. O dâro tai iš dviejû atžvilgiû. Fysika žiûri î matêre kaip î dalinamâ daigtâ. Ir senai jau vadinami mazi jos krisleliai molekulomis, kurios susideda iš dâr mazesniû daleliû, vadinamû atomais.

Kitas mokslas, bûtent chêmê, žiûri î matêrês îpatîbes ir sâko, visa matêrê susidedanti iš elementû, kurie reiškia pagrindine jos bûsenâ. Žinoma

îra visa tû elementû eilê. Jû junginiai padâro tai, kâ mes matêrês rûšimis vadiname. Tie junginiai nêra pâstovûs. Nuolatai jie kinta. Vienas junginîs pasidâro, antrâm išîrant.

Bet paskutiniai laikais suzinota, kad matêrê ne vien tokiu, bûtent chêmišku bûdu kinta, bet ir fysišku. Ivairiû elementû atomai dalinasi, ir tos dâlîs keliauja.

Seniau buvo pastebêta, kad elektrikos srovê, kuri eina per kokiâ tâm tinkamâ matêre, jos daleles neša su savim. Dabar — reiškia berods, kad jau pirm tûlû metû — ištirta, kad šale elementû, kuriû atomai tarsi tvirti, sustinge îra ir pasilieka, kokie jie, randasi ir tokiû, kurie spindi, tai esti, kurie atomû daleles sviedia nuo savės. Kalbama apie elementû râdioaktivumâ.

Ir tokiû râdioaktivû elementû dabar jau 37 surasti. Dalelês, kurias jie sviedia nuo savės, îra tokios mâžos, kad tûkstantis metû gâli praeiti, kol numanîtas to elemento smoto mažêjimas. Bet vis dëlto matîti, kad matêrê nêra toks jau patvarus dalîkas, kokiu ji atrodo. Matêrês dalelês keliauja. Matêrê îra judi.

Bet îsiziûrêkime dâr giliau î jâ! Imkime, paveikslui, akmens grûdelî! Jis atrodo, tarsi iš vienos dalies padarîtas. Bet žvelgiant î jî per padidinimo stiklâ, jau jis kita-kas. O jeigu galêtûme î jî per tokî stiklâ žiûrêti, kurs jî padi-

dintû lig mûsû zemês didumo, tada pastebêtûme, kad jis susideda iš mazû daleliû, kuriû kiekviena juda, kaip laikrodio švîtuoklê. Tos dalelês îra molekulos. Jû tokiame krislelîje, kurî vos tarp pirštû numanîti gâlîme, îra milionû milionas, arba vienu žodiu: bilionas. O tas tû molekulû judêjimas mûsû jautiamas. Kalbama apie jî kaip apie šilumâ.

Žiûrêdami vël î molekulâ per padidinimo stiklâ, taip kad ji atrodîtû bilionâ kartâ didesnê negu ji îra, pamatîtûme jos dalis, bûtent atomus. Ivairios rûšies matêrês molekulos turi ivairiû atomû skaitiû. Taip vandens molekula susideda iš trijų atomû. Toliau pastebêtûme, kad tarpai tarp tû atomû îra palîginamai tokie plâtûs, kaip paprastâm žvilgiui tolymas tarp saulês ir zemês.

Isiziûrêdami î atomâ, pastebêtûme, kad ir jis îra sudêtas. Jo vidurîs îra punktas, aplink kurî skrieja krisleliai, vadinami elektronais. Kiekvienas atomas îra maza saulutê su palîdovais planêtais ir sudâro savo nenumânomoje mažibêje tokî-jau systêmâ kaip koks îra mûsû saulês systêmas su savo planêtais.

Tarp atomû daleliû îra, atsizvelgiant î jû mazumâ, tiek jau erdvês kaip tarp planêtû, kurie lîdi mûsû saule. Toks mâžas matêrês grûdelis, koks atomas îra, ištikrûjû neturi beveik jokios matêrês. Iš didiausias dalies jis îra — erdvê. Bet

jos mes nenumânome, kadangi atomų dalelės, elektronai, skrieja aplink savo varpstį. Ir todėl atomas šiandien yra suprantamas veikiau kaip jėga negu matėrė.

Matėrės judumui mūsų laikas surado dar įpatingą prasmę. Elementai stātomi į eilę su pagrindiniai skaitiai. Pirmasis ir lengviausias elementas yra vandendaris, paskutinėsis, būtent 92-, kurs ir sunkiausias, yra Uranas. Nezinomi yra toj eilėje dar penki elementai. Reikia, kaip mokslas sāko, juos dar surasti, šiaip liktūsi toj eilėje spraga.

Tūli elementai berods nesideda į minėtąją eilę su pilnu skaitmenimi. Bet spėjama, jog vien dėlto, kad jų atomai yra sudėti. Ir kaip jie galės pasvirti tuos elektronus, kurie prie jų nepriklauso, tuomet jie bus grīni elementai ir stovės savo eilėj po tikru skaitmenimi. Tie atspirtieji elektronai bus kito elemento atomų dalelės.

Minimos eilės elementų atomai turi įvairų elektronų skaitiū. Aplink vandendario atomo vidurį skrieja vienas elektronas. Aplink Urano atomo vidurį skrieja elektronų devėnias dešimtys du. O susekta, kad įpatiai tie elementai, kuriū daug yra elektronų, spiria juos šalin nuo saves. Tie elementai, vadinami rādīoaktīvais, nuolatai kinta, savo skiliaudas mesdami. Gāl jie pasidārė surinkdami sau daug elektronų ir dabar vėl nīksta.

Todėl spėjama, kad vandendario atomo viduris esās visū elementū pagrindas.

Kas jis? Ir iš kur jis? Visa matėrė, apie kuriā kalbame, nardo aithėrio jūrose, kaip sākoma. Bekraštenībė jo esanti pilna, jo, kurs jau nebegālī būt vadinamas matėrė, bet kurs yra gāl jėga ir matėrė. Jis pildo tarpus tarp elektronų, tarp atomų ir molekulū, tarp žemės, saulės ir žvaigždīū. Jis yra kita esimo būtis. Ira slėpinīs.

Bet jis matėrės judėjime daug reiškia. Žinomi yra regimosios šviesos spinduliai. Bet atrasti ir neregimi spinduliai. Seniau buvo sākoma, šviesos spinduliai esā aithėrio bangos. Tai dabar aiškėjo. Ira taip ištikrūjū. Neregimieji spinduliai pasidāro kitaip, būtent kad aithėrio bangos nuo atomų neša jų elektronus, tarsi atomai juos skrajintū nuo saves.

O ir tai dar ne visa. Žinomi šiandien yra įvairūs neregimi spinduliai. Vienas Anglū mokslininkas, mėgines jų įpatības vienus vadino α -, kitus β - ir dar kitus γ - spinduliais.¹⁾ Paskutiniai jie yra pānašūs į regimuosius saulės šviesos spindulius. Jie nieko neskrajina, yra vien aithėrio bangāvimas. Tik jų bangos trumpesnės negu saulės maž-daug kaip Roentgen-spinduliū bangos.

Kitokie yra α - spinduliai. Jie skrajina mažas daleles. Bet jie pareina iš atomo varpsties, iš jo

¹⁾ α = alfa, β = bėta, γ = gamma.

branduolo. Ir todėl rodosi, būk ir tas yra sudėtas. Veikiant žiems spinduliams, tūli elementai kinta ir virsta savaime kitokiais. Bet ir tai kartais labai ilgai trunka.

Maziau matėrės sviedia iš atomo β - spinduliai. Vis gi jie sviedia. Ir taip net tokiam mazame krislelyje, koks yra atomas, pastebimas įpatingas veikimas. O šis veikimas privertia mokslą, įvairių elementų atomus statyti į eilę, ne, kaip seniau, atomų svarumas. Mokslas yra hibridas į matėrės vidū.

Ir dabar žinoma, kokie dalykai atsitinka tame, kas mums rodėsi ir dar rodosi tvirta, amžina. Matėrė yra esimo tikrai simbolas, bet ne toks tikras daiktas, kokiu mes jį vaizduojamės. O ir labai įpatingai jį tvarkyta.

Pazvelgkime dar kartą į tai! Atsminkime, kaip mes ant žemės gyvename. Toli yra nuo jos lig mėnesio ir saulės. O dar toliau lig kitų žvaigždžių. Tokiu būdu tie didieji padangių kūnai tik tėra krisleliai bekraštinėje erdvėje.

O tie patys didieji kūnai, kaip matėme, susideda iš krislelių, kurie ir tik tėra spuogitai erdvėje. Bet savo mažybėje tvarkyti kaip ir tie didieji kūnai. Kiekvienas atomas yra sistemos su viduriu ir palidovais kaip saulė su savo planėtais.

Ir visa tai juda. Visi kūnai, mažieji ir didieji daiktai sukurti iš tos judantios matėrės.

Pradedant ją iširti, ji tarsi traukiasi nuo mūsų, bėga mūsų žvilgiui, dingsta mūsų supratimui. Matėrės vietoje lieka vien gūva, judi jėga. Kas jos jūras išmatos!

Matėrė, šis paprastas dalykas, slepiasi tarsi kokiame tuštume ir vien veikimu apreiškia esimą. Ir kaip tik imama ją tirti, ji mus vilioja vis gilyn į esties bedugnias. Todėl tūli manytojai ir sako, kad mes tegalime kalbėti apie matėrę, gyvendami kūnu.

Gal visa-tai apmąste, pradedame stebėtis. Matėrė, kurios tikrenība paprastai taip labai tikime, yra pats gūvas slėpinis. Bet kas tada yra patsai žmogus, kuris žinosi esantį, žino save sąmoninga asmenība, kuriai įglaustas yra kūnas iš slėpiningosios matėrės, jai apsireikšti?

Vidūnas.

□ □ □ □ □ □ **Socializmas.** □ □ □ □ □ □

Įra šis žodis šiandien platiai žinomas. Bet jis vartojamas įpatingoje prasmėje. Kiles iš Latinų žodio socius, tai esti talkininkas, draugas, jis turėtų reikšti žmonių mėnīmą apie draugijinį žmonių gyvenimą, apie jų santykius su viens kitu.

Istikrūjų jis būdvardio formoj sociālis tokioj prasmėj ir apskritai moksle vartojamas. Ir atitinka mūsų žodiams talkus, draugingas, bendras, dalīvas. Ira dabar išaugusi tikra mokslo šaka, kuri tirtinėja draugijinį gyvenimą ir vadinama sociologe.

Žodiu socializmas priešingos prasmės yra žodis individualizmas, kuris padarėtas iš Latinų žodio individuus, tai esti nedalinamas, vienas, atskiras, įpatiškas. Iš to pasidarys Fransų kalba savo individualiu maž-daug to patios reikšmės. Ir žodis individualizmas pažymėtu mąnimu arba dvąsios būti, kuri rūpinasi vien atskiru žmogumi.

Iš tikrųjų žodiu-du socializmas ir individualizmas pažymi du dvąsinio žmogaus gyvenimo galu. Ir paprastai žmogus iš vieno kreipiasi į antrą ir atgal. Tokiu būdu gyvenamas, jis tad ir kinta savo esmėje, svarbėja arba niekėja. Todėl ir minimu žodiu-dviem rodoma giliai į žmogaus gyvenimą, į jo klestėjimo arba žuvimo priežastis.

Su jiedviem susiriša svetnaudibė ir teiklumas, arba Latinų žodiais egoizmas ir altruizmas. Visas žmogaus amžius nešamas akstinu, pareinantiu tai iš vienos, tai iš antros pusės. Net didiosios istorės bangos supiasi tarp jųdviejų. Žmonijai laikais svarbesniu rodosi atskiras, įpatiškas žmogus ir jo reikalai ir vėl laikais visuomenė ir jos gerovė.

Ir vėl kartais vienas ir antras dalikas suprantamas daugiau dvąsios, tada daugiau kūno reikmeniu žvilgsniu. Bet taip ir reiškiasi vis aiškiau paties žmogaus prasmė. Draugija veikia atskirai žmogų, ir jis veikia draugijai. Ir tuo išlengvo žadinamas žmoniškumas. Vis aiškiau pastebėti išmintis, teisingumas, grožė, malonumas, veiklumas atskirame žmoguje. Ir išlengvo, nors ne taip žymiai, reiškiasi ir draugijiniame gyvenime.

Bet ne tuojau tai pastebima. Priešingai, žmonės dažniausiai vien bloga mato gyvenime. Ir tūli prasimane ji šalinti. Senai jau sakoma, kad žmonių santikiai neesą tike, kad jie turį būti taisomi. Įpatiai givai sukilo kalbos

apie tai pirm 100 metų su viršum Europos vakaruose, Anglijoje ir Fransijoje.

Pirma tise manita apie draugijini gyvenime viriausiai oikonomes žvilgsniu. Žinomi ir platiau yra rašytojų-manitųjų vardai kaip Adam Smith, Malthus ir kiti. Bet netrukus radosi ir kiti, kurie labai aiškiai skirėsi nuo jų. Jie kreipė savo žvilgi daugiau į patį žmogų ir jo įpatingumą.

Bet nėra šie rašytojai vienokios nuomonės. Vieni reikalauja daugiau krikščioniškumo iš žmonių, kiti apskritai daugiau doros, tretis daugiau duosnumo, filantropizmo. Tik tame jie vieni panašūs į kitus, kad jie nusistate yra prieš turtą. Jie nežiuri tiek į regimajį gyvenimą, kiek į dvąsinį, metafizinį jo pagrindą.

Tarp kitų žimus yra Fransas Pierre Le Roux (1798—1871 Parįsue). Jis pirmas ir prasimane žodi socializmas. Reikalavo iš žmonių daugiau krikščioniškumo, tada būsiąs ir draugijinis gyvenimas sveikesnis, žmoniškesnis. Sakė žmonijai esant vienibe, kuri gyvenanti Dieve. Kiekvienas žmogus dalivaujās šioj vienibėje. O iš žemiškų turtų kiekvienam turētū tekti dalis sulig jo galiomis, reikalais ir darbu. Draugija esanti tuo pastovi, kad žmonės gyvena arba naujai uzgimsta būsimose kartose. Bet žmonės neatsimenā, kad jie tie patis yra, kurie seniau jau giveno.

Tuo tarpu maste bei rase ir kiti. Ir vis daugiau pakripo žmonių demesis į materini būvi. Žmogus buvo veikiai suprantamas tik padaru savo aplinkibiū. Tvirtino tai šale kitų viriausiai Anglas Owen. Ir vis su didesniu galėjimu bandita iroditi, kad žmogaus padėtis, net jis pats, virsiās kitokiu, jeigu aplinkibės būsintios taisitos.

O kalbant apie aplinkibes, buvo pirmoj eilej manita apie draugijine žmonių gyvenimo tvarka. Rase apie ja

Fransai Guizot, Miguet, Louis Blanc. Ir jų nuomonės, net jų reiškiniai-zodiai dar šiandien moksle vėrauja. Jie dalino žmones į keturis luomus, keturias klases: į didžiūnus (dvaronius), į mažūnus (ūkininkus, amatininkus) į bourgeoisus arba pilietius (pinigininkus) ir į proletarus arba darbininkus, kurie savo rankos darbu pelno sau duoną.

Paskutiniu-du luomu išlengvo rašytojams apie socializmą vis daugiau įgijo svarbumo, ir pagaliau jo klausimuose juodu beveik tik vienu-du ir ką reiškia. Atrodo didiausiu viens antro priešų. Bourgeoisas arba pilietis padarė darbininką savo įrankiu, ir tuo jį skriaudė, net žudė žmoniskąją jo vertibę.

Iš šitos padėties proletaras turės iškopti. Jo pasistengimas tuo tikslu vadinamas „Sociālis judėjimas“. Ir sūrišije su tuo įgijo zodis socializmas įpatingą prāsmę. Jis ūra tarsi mokslas apie minimo judėjimo tikslā ir būdā. Tikslas esās darbininko laisvė, līgībė, laimė. O visām tām prieti reikalinga kova. Toj kovoj esās priešas kapitalizmas. Kapitalizmas ir socializmas esā tarsi du nesuderinamu daliku. Vienas ar antras turīs žūtį.

Tokios prasmės šiandien ūra socializmas. Toli jį ūra nuėjusi nuo pagrindinės prasmės. Ir tūli atjautia, kad nēra visai pavėkes sustātimas kapitalizmo ir socializmo. Todėl vietoj socializmo vartoja ir zodį komunistizmas. Bet rodos reikėtū veikiau zodį kapitalizmā pakeisti kitu. Jo reiksmės siela socializmo žvilgsniu ūra svetnaudībė. O tai turint omenij, sociālis judėjimas galėtū būti dar kitakas.]

II.

Tuo tārpu visame pasaulije socializmas ir sociālis judėjimas turi vienā ir visiškai aiškiā reikšmę. Ankstiausiaime sūrišije jį stovi su kūno išlaikimo klausimais, su smagiu gyvenimu, su paprastiausia žmogaus laime. Siā

reikšmę suteikė socializmui pirm visū Vokietis Židū kilmės Karl Marx (1818—1883). Gimes mieste Trier, Rheino provinsėj Vokioj, studiāves mieste Bonn, turėjo bėgti iš Vokios, gėveno Parīsūje, Brusselij ir pagaliau Londone.

Labai jis buvo gabus. Visa, kas ligtol buvo rašita apie sociālį gyvenimā, jis suglaudė ir savaip pastātė. Ir taip jo mintis, jo supratimas paskutiniai laikais visame pasaulije tiek reiskė, kaip gāl vos vieno antro moklininko arba filosofo.

Žimiasias jo rāstas, kurį jis su savo bitiuliu Friedrich Engels 1847 mts. išleido, buvo tituluotas: Kommunistisches Manifest. Tame rašte ir pagrindinės jo mintis išreikštos. Daug ūra jame neaiškumū ir apsirikimū, bet jis veikė ir dar veikia kaip ugnis, kuri visur dega.

Visai kitaip negu visi, kurie pirm jo apie sociālius klausimus buvo rāše, jis savo nuomone pagrinduoja. Kiti buvo kalbėje apie meilę, apie labumā ir kaip pānāšios gālios išivārauti turētū. Karl Marx priešingai visā pāžangā stāto ant piktumo, ant nekantos. Su ja jis nori prieti idėālā, kursai pagaliau ūra meilė, malonumas. O taip jis tarsi kosmaus žvilgsniu regėjo, kad augstiausioms idėoms tarnauja visa, ir didiausias blogumas.

Dvi nuomoni rodos nuolatai keitiasi jo moksle. Tai sāko, kad žmonija einanti savaime, tarsi natūraliai tolīn tikslan, reiskia evolūcės keliu, tad vėl rāgina kovoti, visa apversti, tarsi tikslas prieinamas vien revolūcės veikimu. O gāl šita nuomonė ūra jojo vīriausioji.

Sunku trumpai o tik suprantamai pasakīti, į kā jo mokslas vīriausiai taikina. Kaip visi, kurie pasauli pataisīti nori, jis akij turi laimingesnį vargingūjū, darbininkū, juodo darbo žmoniū gyvenimā. Tik jis labai akilai atsižiūri į rēālībę ir historę.

Sąko, visa historė kalbanti apie luomų (klasių) kovas. Mūsų laiku einanti kova tarp bourgeoisijos ir proletariato. Klasės arba luomai išaugę iš įpatingų oikonominių produkavimo-gaminimo ir padalinimo sąntikių, kuo ir suteikiamas vienam ar antram luomui viešpatavimo. Produkavimo ir tuo visi oikonomės sąntikiai apvertiami gėliu, kurios randasi viduje patiuose sąntikiuose.

Minimas apsvertimas pasizėmėis luomų kovose. Proletariatas mūsų laiku rengiasi viešpatauti ir tām pasisėvinti produkavimo galias, vietoje privatinio turto ir privatinio produkavimo pastatėti kommunismā, tai esti pėdėtė, kurioj turtu visata priklausio visiems lėgiu bėdė.

Savo mokslā šis socialistas-kommunistas nelaiko sumanėtu kaip kitų pasaulio taisėtojų mokslā, bet tikru reiškiniu to, kas mūsų akėse, šiuo historės laiku dārosi.

Aiškinimas, kad sociālis judėjimas vėksta historės eigoj, ir kad ėra sārėšio tarp oikonomės, sociāliu ir polėtikos reiškiniu, ėra berods paties mokslo dārbas. Ir Marxas ėpatiai aiškiai parodė, kad polėtikinės revolucės ir polėtikiniai pasistengimai savo esmėje ėra viešpatavimo pakeitimas. O kadāngi dār niekumet neatidavė viena klasė (vienas luomas) atskiras ir geresnes teises savo noru, todėl kova bėtinai reikalinga. Kova arba nekanta, note Marxo, esanti visos kultūros, visos pažangos ākstinas. — Bet pastebėkime gerai, kova eina dėl viešpatavimo.

Tokios tai Marxo nuomonės, trumpai jas suglaudus. Reikėtė jās platiau išdėstėti. Tada jė reiksmė geriau aiškėtė. Tik šieson nėra tai gėlima. Todėl tenkėsimės aiškindami tik kelias ėpatingesnes dār jo ir jo pasekėjė arba vienu zodiu: Marxismo mintis.

Šėmus apskritai Marxismo spresmas apie gėvenimo prāsme ir vertėbe. Visas gėvenimo svarbumas randamas tame, kā pasieka jusnėis. Todėl ir patariama pirm viso

matėriniais dalėkais rūpinties, kad jė žvilgsniu žmogui bėtė smagu gėventi. Ėra tai net pagrindinė didiųjų socialistų mintis.

Toliau tikima, kad kiekvienas žmogus esās geras iš prigimties. O kad jis tokiu šiandien nesirodo, tai to kaltas ėpatingas ėvėkis, bėtent žmogaus ėpratimas sau atskirām āsmeniui turtu krauti. Vadėnamas šis ėvėkis žmogaus kritimu ė nuodėme. Kaip tik bėsiās pašėlintas atskiro žmogaus turtas ir padarėtas visuomenės dalėku, žmogus vėl bėsiās geras.

Pasilieka nepasakėta, kodėl žmogus ė šiā nuodėme ėra krites. Vėl ir nepaaiškinta, kodėl žmonės turtā visuomenei padāve, gėvesiā sėntaikoj. Ar kad geri iš prigimties? Tai kodėl gėveno taip ilgai tokiais negerais?

Vėl kita žėmi mintis ėra ta, kad visas gėvenimo taisėmas turėis atsizvelgti ė atskiro žmogaus teises ir jo laimės reikalėvimā. Žmonių draugija mātoma, tarsi sudėta vien iš atskirų asmenų, tarp kurių nebėtė kitų sėntikių, kaip tai, kad vienas kitām ėra lėgus ir kad jis todėl laisvas ir vienas kito brolis. Kiti sėntikiai neatbojami. — Vėl tše reikia sustoti. Socialismas labai māza teatsizvelgia ė patius sociālius sārėšius.

Toliau vėl pastebėtina, kaip Marxismas ė visā žmonijā žiuri. Ji jām atrodo sudėta vien iš luomų, prasidedant beturtiū ir pasibaigiant milionėrų luomu. Nėra minimām mokslui tū skirtumų, kurie statėti patios prigimties krauju ir kalba. Nereiškia jām nieko giminės, tautos, rasės. Ir nesvarbi jām todėl šeima.

Kėla todėl klausimas, kurs žmonijos supratimas dirbtas ėra, Marxismo, kurs žmonijā ė luomus dalina, ar tas, kurs māto ir gėvas jos šakas. Berods mūsų laiku aiškiai pastebėt, kad žmonių sėntikiai, išauge ant krauju

ir kalbos pagrindo, įgauna kitą reikšmę. Bet toji jokių būdu nesilpnesnė už senąją.

Kitas Marxismo dalikas yra tas, kad jis tiki, kapitalismo draugija gali tapti socialismo draugija proletariato diktatūra. Teisėbė yra, kad ta diktatūra rasi teiktų žmonėms visokių naujų teisių, bet socialūs žmonėms gyvenimas, patis luomai kinta tik labai išlengvo amžių bėgije. Revolucės yra politikus dalikas. Jos neapvertia ir oikonomės pagrindų. Gal būt, kad jos juos kiek sugadina. Kapitalismo tvarka gali tik išlengvo virsti socialismo padėtim. O tai kitur pats Marxas, sau prieštaraudamas, ir pasako.

Jo tvirtinimas, kad kapitalizmas sau ruošias galą, pasirodo apsirikimu. Bet kad Marxas, paveikslui, sako, ką Fransas Le Blac jau pirm jo yra aiškines, būtent, kad didieji kapitalai išlengvo plaukią krūvon, tai apskritai imant, historės įrodita. Tik neįvirsta suplaukimai taip greit, kaip buvo spėta.

Ir negalimas jis visose gyvenimo sritise. Paveikslui laukininkuose, kaip Vokios statistika parodo, visai nėra linkimo žeme supirkt leisti į vienas rankas. Ir nėra galima maniti, kad vienas kapitalas visa ūkininkavimą valditų.

Taip-gi tvirtinimai, kaip įvirstas socializmas, yra dažnai labai abejotini. Nors ligiai tse Marxas daug svarbių mintių apreiškė.

Tame pasakime, kad kapitalistų skaitius išlengvo mažėsiās, jis yra visiškai apsirikes. Tas skaitius didėja su tautos turtėjimu. Ir nėra teisinga, kad proletariatas esamoj draugioj visai pavargstās. Anglijos, Fransijos ir Vokios statistika pirm karo parodė, kad patių vargdienių skaitius paskutinimis 50 metų nuolatai ir — labai žimiai — yra mažėjes.

Marxas buvo norėjes moksliskā socializmā skelbti. Siandien zinoma, kad socializmas ir mokslas du skirtu daliku. Sis priruošia daliko supratimā, socializmas stengiasi vikiinti dār neesamus žmoniu sántikius. Berods Rusioj mūsų laiku Marxo socializmas nešamas į gyvenimā. Ir dabar bus galima jį studiuoti. Bet kā tse rasime? Tuo tarpu vien begalinė vargā ir žmoniu zuvimā. Toli, labai toli pasilieka Rusioj žmoniu gyvenimas atgal nuo socialismo idėalo, būtent kilnaus žmoniško, broliško gyvenimo. Kur ten yra malonusis žmoniu sutikimas? Kur ten yra nors vienas namelis, kuriame gyvena geidiamoji ir žadėtoji žmoniu laimė? Kodėl bėga iš ten net gi tie, kurie ten buvo valdininkais?

Aišku! Gero draugijinio gyvenimo pagrindas yra geroji valia, ne kova visų prieš viens kitā. Dārwinio mokslas apie kovā už būvį, dabar nebelaikomas teisingu gamtos mokslininkų, dār vis veikia Marxo socialisme. Rods galime sakiti, kad bus sugriauti senieji luomai, kad žmonės bus ligūs, tada galės būti statomas naujasis idėalas draugijinis gyvenimas. Tik nėra apmastita, kas iš tokio griovimo išeina. Nekanta, blogas noras nėra pašalintas, kad žmonės gali dalivauti turtuose ligiu būdu. Gero noro reikia. Tame visas dalikas.

Tuo tarpu blogasis noras vis dār auginamas. Rodoma į idėalā žmoniu gyvenimā ir kartu į kietširdius, į besotius ir vargšų skriaudėjus. O kad su tais reikiā kovoti, kad reikiā juos šalinti. Ir taip patis idėalistai pildo savo širdi piktumu. Socialis, draugijinis gyvenimas nėra galimas. Toks piktumas yra mirštamasis jo priešas.

O dār daugiau. Kur tiek piktumo žmonėse kaupiama, visas dvāsiniis gyvenimas pradeda žūti. Ira karštiavimo, bet nėra pakilimo. Nėra tų galių, kurios gamina, kurios šildo, laimina, augina. Kas siandien

vadinama socializmu, ĩra daųniausiai antisocializmas. Teisĩbė, ĩra griautina daug to, kas stovėjo. Bet nieko ĩs to griovimo neišeina, kad nėra stātimo gālĩu.

Rusuose dabar, kaip rodos, visiškai viršũ turi grĩniausias neigimas visũ tũ gālĩu, kurios nors kiek daugiau reiškia negu žemiausios žmogaus jėgos. Visur vartojamos priemonės esantios nepasitikėjimas, nekanta, apgavimas, melas. Sāko, visiškai paniekinama esanti dora. Ir tai atvirai rodoma ir skelbiama.

Rods, ar senoj draugijoje ir kitur buvo kitaip? Sāko tũli, visi tie netikumai tše tik buvo daugiau paslėpti. Bet tuo nieko neirodĩta. Daug jũ buvo, tai teisĩbė, bet ne tiek, kiek ten rodosi. Tai nėra abejotina. Nebuvo tiek neigimo to, kas vadinama gera.

III.

Ir sukĩla klausimas, ar tai ĩstikrũjũ nėra jokio gero socialisme. Be abejones ĩra jame ir gero. Nebũtũ Marxo mokslas tiek ĩsigalėjes, jeigu jame nebũtũ nors kiek teisĩbės. Kur tos nėra, tše nėra galĩbės, niekas nevĩksta.

Pirm viso su juo labai gĩvai tvirtėja tũlũ luomũ susirišimas. Atsispindina tai jau ir tame, kad tos patios dārbo rũšies žmonės sudāro sājungas. Vakarũ Europoje vadinama tai syndikalizmu. Vokietiuose kalbama apie Gewerkschaftas. Bet apskritai socializmo judėjimas vertia žmones susidėti ir bendrai veikti.

Toliau tad karštumas, kurs žmonėse sukeliamas, juos ĩsvāro ĩs jũ vangumo, ĩs apsileidimo, ĩstraukia net ĩs didiausiojo tamsumo. Bailieje, šaukti ĩ kovā, drāsėja, tvirtėja. Ir nors tiek pasidāro vĩrais. Pradeda atjausti, kad tiek-jau neįmoniška ĩra save leisti pavergti, kaip kitā pavergti.

Tokiu būdu žemiausiojo laipsnio žmonės auga savo esmėje. Išauga ĩs siauriausio egoizmo. Ko nepadārė Seimos gyvenimas, tā vĩkina platesnis draugijinis.

Berods reikia atskirti augimā visokiũ geiduliũ, visokiũ troškimũ nuo sāmonės šviesėjimo, proto, teisingumo, gero noro stiprėjimo. Kur sociālis judėjimas vien sušauks karštiāvimā, tše žmonės lengvai virs vagimis, plėšikais, grobuoniais.

Sākoma kartais, kad bādas, skurdas vertiās žmones vogti, plėsti. Bet nėra tai teisĩbė, arba tik ĩsimtiniai. Paprastai žmonės vāgia ir plėšia vien savo geiduliũ ir troškimũ vāromi. Jiems toks dārbas tinka. Visi tie, kurie kāro laiku pralobo plėšdami ir prigaudami, neplėšė ir neprigāvo kitũ, kadāngi bādā kentė, bet vertiami savo godo.

Įs to pāgrindo, kurĩ parodo Marxo socializmas, vesti augštĩn ĩ idėālā socializmā, bus socialistũ vādũ uždavinĩs. Bet jis labai sunkus. Jeigu tie vādai pātĩs bus karštuoliai, tada jie labai daug padarĩs blogo, nors jie ir bũtũ geros širdies žmonės, kaip tai dažnai pastebėta. Mat, karštiāvimas āklina žmogũ. Ir todėl, karštiuodami, tokie vādai tikrai nuves žmones ĩ nelaimė.

O jeigu dār nenuvestũ taip toli, tad tik jũ vedami kiti žiaurėtũ, arba net šiurštėtũ. Tada kuo dār skirsis nuo savo priešũ? Tie gāl ĩra išaugine visokias jėgas, paveikslui: protā, drausme. Ir stovės vis dār augstiau uį proletārā, nors jĩ skriaustũ.

Todėl sociālio judėjimo vādai turėtũ labai ĩsmintingi bũti. Turėtũ visumet žinoti, kā dārā, kad kovai sušaukus žmones, juose ir drausme išaugĩs. Vādams turėtũ aišku bũti, kad žmonėms rods reikia sāvĩskumo, kad jiems bũtina ĩsmokt savim pasitikėti; kad ne aplinkĩbės apvertimas vĩriausias dalĩkas, bet žmogaus kitimas; kad žengimas ĩ geresne āteitĩ bus žmogaus asmenĩbės augimas

į Sviesesne būseną; kad visa iš to dera. Koks yra žmogaus vidus, tokios yra jo ir aplinkinės. Ne turtas gerina ir dorina žmogų. Šiaip visi turtuoliai būtų geriausieji žmonės. Ir vėl ne turtu atidavimas. Žmogus turi viduje taisyti.

Ar to visi vādai mato? Tūli aiškiai parodo, kad jie savo lābo trokšta, kad kitų jų jiems nerūpi arba tik tiek, kad žiūri, kaip jis jiems tektū. O žadėdami vargšams visokiū geribiū, jie dažnai juos naudoja tik savo gerui. Ir taip atsitinka, kad vargdienis iš vieno jungo išklives patenka į kitā.

Tikriejie vādai bus tiejie, kurie apreiš ne vien gerus norus, kurie ne vien viso-ko prižadės, bet kurie kalbės su išmintim apie prieinamąjį, apie pasiekiamąjį dalikā, kurie nenorės viešpatauti, bet tarnauti, o tarnauti ne žmonėms, bet kūrības tikslams, tai esti, kad žmonės žmoniškai gyvenū, ir kad žmoniškai su viens kitu apsieitū, kad žmonės taptū žmonėmis.

Tiktai žemiausio laipsnio žmogui kova yra būtina. Kuo-daugiau žmogus savo asmenibėje auga, tuo-maziau jām kova tereiškia. Jis tada teauga, linkimā į kovā apveikdamas. Ne turtā šalinti reikia, norint, kad žmogus gerētū, bet žmogaus silpnumus, toliau tada blogumus. O tie dingsta, kad žmogus progos turi apreišti ir kad jis apreiškia: teisibe, teisingumā, meile, kantrumā, pagārbā, skaistumā, tvirtumā, drausme.

Žadama žmonėms laimė. Bet nereikētū pamiršti, kad yra visokios laimės. Ir tad reikētū mėgint, kuri yra augstiausioji, pilniausioji. Kūno, paprasto gyvenimo smagumas yra laimė tik žemiausio laipsnio žmogaus. Gražiū jausmū supimas jau daugiau reiškia. Dār skaidresnė laimė yra aiškus mintiū susidėjimas. Bet nepali-

ginamai laimingesnis yra žmogus, kurio dvāsia-siela išgalėjusi švietia.

Sviesiausio sąmoningumo žmogus yra ir laimingiausias. Visumet laimė jautiama, kad ir tik esamoji sąmonė skaidrėja. Iviksta tai greitiausiai, kad žmogus save, koks ir nebūtū, neša į gyvenimā, save visā jām teikdamas ir nelaukdamas iš jo atliginimo.

Ira tai visiškai kits žmogaus apsiereiskimas negu paprastasis. Tūli to nē nenumāno. O tik vien toksai yra tikrasis sprendimas žmogaus uždavinio. Tik toks žmogus tegāli tikrā socialismā vīkinti gyvenime.

Ne duonos šaukia žmonės-vargšai, bet žmoniškumo. Kur to yra, tše visumet yra ir gana duonos. Kur jo nėra, tše ir duona nieko nereiškia. Žmonės vis bus nelaimingi. O paprastai ir yra taip, kad tše, kur nėra žmoniškumo ir nėra duonos, nėra laimės.

Socialismas yra augstas dalikas. Bet jis negāli parinti prie Marxo mokslo. Tasai yra naudingas dėl tūlū priežastiū. Bet nuo jo reikia su aiškiu ir skaidriu dvāsisio žvilgiu zengti tolīn. Socialismas bus žmonijos ateities gyvenimo forma. Bet jame turi užtekėti pilnai ir šviesiai augštojo žmoniškumo saulė.

O klausimas, kaip prieiname tū socialismā, atsiliepsiu trumpu žodiu: Dariki, kas tau rodos būtina. Bet nepamirški, kad jį prieisime tiktai žmogaus gerėjimu. O tājį reikia vīkinti pirma savo paties asmenije. Vds.

□□□□□□□□□□ **Pasaulis.** □□□□□□□□□□

Žmonijos taika.

Didysis kāras daug blogo padarė. Bet jis ir sužadino žmonijoje taikos pasiilgimā. Tām patenkinti, bet gal ir dėl kitū

priežastiū Sujungtū Amerikos valdiavū valdios mieste Washington Lāpkritio mėn. šiū metų susiėjo āstovai visū galingūjų pasaulio valdiavū. Nori pasau-

lije obalsi: para bellum (ruoškis kâru) pakeisti obalsiu: para pacem (ruoškis taikai). Tūli ziūri ī tai su abejojimu. Sâko, iš to nieko neišeisiā Kiti net mânô, kad tas susiėjimas ĩra Amērikos bandīmas kitus apvilti. Kiti gāl ir tiki, kad Amērika īstikrūjū stengiasi žmonijā taikinti. Bet ne tiek reiškia, kas Amērikos gāl manīta, ar ji apgauli ar teisi, kiek tai, kad ji didiu garsu vėl pasākē, kad žmonijai pridera gīventi taikingai. ĩr Amērikos prēsidento zodiai apie tai padārē visame pasaulije gilū ĩspūdī. Žmonija atjautia tū zodiū teisībe. ĩr galingūjū valdiavū ātstovai tai apreiškē. Toliau tad berods stengēs ĩrodītī, kaip labai jiems reikalinga ginkluoties. ĩr gāl neišeis daug iš to susirinkimo. Tatiau jis labai svarbus. Vėl žmonijai giliai ĩskverbiama, kas jai pridera Tautoms, valdiavoms vėl tarsi parodoma, jog tiejie ĩra žemesnio laipsnio žmonēs, kurie tīkoja viens kitā uznikti o augštesnio tiejie, kurie stengiasi pralenkti viens kitā visokiais žmoniškais darbais, visokiomis žmoniškomis savībēmis, ĩšmintim, dora, groze. Nebeturētū galībē būti augštiausias tautos ar valdiavos pasistengimū tikslas, bet teisingumas. Toli dār si žmonijos būtis, vienok daug jau esame artiau jos negu seniau.

Nēsa žmonēs šiandien visi jau mânô, kad tai siektinasis žmonijos tikslas.

Mūsū laikū akiū-ausiū išalkis.

Norima matīti, norima girdēti, kas dār neregēta-negirdēta. Žmogus pasiekies tikrā evolūcēs laipsnī, nori savo sāmone pildīti visokiu turiniu. Ne visais laikais norimasis turinīs tas pats, mânoma, ne tas pats savo reikšmėje ir prasmėje. Tai laikais vien norima, kad ākis arba ausīs būtū patraukiamos, o tad vėl tuo visai nesirūpinama. Svarbi vien ĩspūdiū prasmē. Paskutiniai laikais nebuvo svarbus d āsinis regimū ir girdimū dalikū prādas. Kultūros kraštū žmonēs buvo tos prāsmēs ĩgrisusios. Visas gīvenimas, pagrinduotas mânīmu, mintimis, žmonijā pradėjo nuvārginti. Per daug vien buvo ĩveiktos smāgenīs. ĩr norėjo vien, kad ĩvairumės, judėjimas, varsos, balsai patrauktū jū dėmesī. ĩr taip ĩviso visos tos prāmogos, kaip balletai, cirkai, kinomatografai, ir tt. ĩr atitinkamai kito drāmos ir mūzika. — Kitur vėl, kur nebuvo kultūros, nebuvo smāgenū vargo, tše visi sie galikai, kaip jie dabar visame pasaulije vartojami, tāpo pirmomis priemonėmis sāmonei d āsiai turinio teikti. ĩr taip tuštias niekais žmonēs "kultūrinasi." Tūlose

vietose, ĩpatiai "kultūros" Salīse vėl pradedama visa tā mesti ir nori vėl dalikū su prasme. Tūli žmonēs, ĩpatiai menininkai, todėl gamina visoko, kas ākī ir ausī vos pritraukia, bet nori būt labai prasminga. O dažnai nēra. Tokio tegālī gaminti žmonēs, kuriū asmenībē pati ĩra prasminga. O kad to nēra, ĩseina tuštumai. Prasmingumas ĩra vis ir vaizdingas. Jis regimas ir girdimas, bet sielos akims ir ausims. O mūsū laiku, kur nuo tuštios regimībēs žmonēs jau kreipiasi ĩ prasmingumā, prieina dažnai ir tše tuštumā. Bet jū išalkis ĩra labai tikras. O tai daug reiškia. Tuo tārpu vargingos tautos, kaip ir mūsoji, maitinasi dažnai tuštia arba nešvaria regimībe.

Paskutiniū 25 metų gamtos mokslo žingsnis.

Turiu akij visa-tai, kas ĩviko, kaip suzinota, kad ĩra neregimū spinduliū. Kas ligtol buvo la koma sapnu ĩpatingū žmoniū, tat buvo pastebēta tikrenībe. Pasaulis, kurs žmogaus jusnims apsireiškia, nēra visa tai, kas esti. ĩra gīvenimas žmogui neregimas-negirdimas. Kā seniau taip šaukiami okkultistai sakīdavo, pradėjo pasirodīti tiesa. Bet ne vien tat, kad mums zinomasis pasaulis tik tēra Visumos dalis, bet kad ir

matērē, iš kurios mūsū pasaulis statītas, pasidāriusi ne iš visokiū elementū, bet iš vieno, o kad jo kilmē randasi anapus to, kas mūsū jusnims pr einama. Vaisiai šio žvilgsnio tirties trumpai pirmame šio raštelio rašinij parodīti. Prasidėjo šis gamtos mokslo žīgis 1895 mts., kaip Würzburg'o universito prof. W. C. Röntgen pastebėjo tuos neregimus spindulius, kurie vėliau jo vardu, bet jo paties X-spinduliais vadinami ĩra. Kas jie ir kaip jie reiškiasi, šišon neaiškīsimė. Reikētū tām skirti tītia rašinī. O šišon kita-kas svarbu. Kā prof. R. atrādes buvo, tuo naudojosi Fransū mokslininkas Henry Becquerel. Jo atrastiejie spinduliai jo vardu buvo vadinami. Jis juos buvo pastebėjes ĩšeinantius iš Urano elemento ir surādo radioaktīvumą. Toliau tad žengē kitas Fransū mokslininkas Pierre Curie ir jo pati Marya Curie-Sklodowska (ji Lenkaitē). Madama Curie surādo naujā elementā, kurs vadinamas Polonium. O abu, vīras ir pati, pagaliau elementā Radium. Šie elementai ĩra, kaip sākoma, radioaktīvi. Jie ĩšleidia neregimū spinduliū. — Anglū mokslininkas Ernest Rutherford atrādo, kad radioaktīvū elementū spinduliai ĩra trejopi, α -, β - ir γ - spinduliai. Šitie atra-

dimai su kitais dār atvērē mokslui
īpatingā matērēs supratimā.
Elementai tvarkēsi kitaip. Ele-
mentū sântīkiai visai kitaip
aiškējo. LigSol buvo žiūrīma ī
matēre tarsi iš lauko. Sie
atradimai buvo žingsnis ī ma-
tērēs vidū ir ī jēgū ir aithērio
sritī. Tuo pasidāro žmonijai
naujas laikas. Pasaulis atrodo
kito'iu. Žmogus pradeda gam-
tos galias tarsi nutverti už
Saknies. Pasaulis īgāvo kitā
prāsme.

Dante Alighieri.

Beveik kiekviena augštesnės
kultūros tauta turi savo did-
vīrī, kurio vardas per šimt-
metius, jei ne per tukstantius
metū skāmba. Ir gālīma beveik
pasakīti, kad kiekviena tauta
tiek īra svarbī žmonijai, kiek
jos didvīris garbēj laikomas.
Tūlos tautos turi didvīriū net
kelis. Žiūrīnt ī žmonijos raštijā,
ir līginant josios gamintojū
vienā ī kitā, netrukus bemātomi
tiktai keli. O tū keliū skaitiuje
stovi Italas Dante Alighieri.
Līgaus garso īra tiktai Hellēnū
Homēras, Aischylos, Sofoklēs,
Spānū Cervantes, Anglū Shake-
spearas, Vokietīū Goethe.

Vīriausias Dantės veikalas īra
jo Divina Commedīa (Dieviškoji
Komaīda). Ji visumet buvo la-
bai giriama. Italioj ji nuo pat
tū laikū, kaip ji parašīta, ir

buvo labai skaitoma. Net žmo-
nės prastosios minios jā nau-
doja savo protinimui. Bet ir
platesniame pasaulyje minimas
veikalas buvo žinomas ir garbēj
laikomas. O šiais metais, bū-
tent 600 metų po poėto mirimo,
visas pasaulis jo atmintī Sventē.
Daug buvo apie jį kalbama ir
rāšoma. Jo Divina Commedīa
īra versta gāl ī visas vīriausias
žmonijos kalbas. Vokietiai,
seniau jau turėdami tūlus to
veikalo vertimus, šiais metais
dār kelis kartus jį išvertē.

Visumet šis veikalas buvo
randamas mokīto žmogaus kni-
gīne. Bet ne vis jis ir skai-
tītas. Mat, labai lengvai jis
īgrīsta. Skaitosi sunkiai. Reikia
jį studīuoti, nor nt jį suprasti.
Ira jis gana didis. Susideda iš
trijū daliū. Pirmosios antraštis
īra Inferno (Prāgaras), antrasis
Purgatorio (Svaistīkla), tretiosios
Paradiso (Rojus). Pirmoji dalis
susideda iš 34, antroji iš 33,
tretioji taip gi iš 33 giesmū, visas
veikalas iš 100 giesmiū, kuriū kiek-
vienoj īra maž-daug tarp 124 ir
150 eiliū. Jos reimu surištos,
pirmoji su trečiāja, antroji su
ketvirtāja, tretioji su šeštāja,
penktoji su septintāja, ir tt.
Vadinamos tos eilės tercinėmis.
Bēga jos dažniausiai iambumis.

Turinīs to veikalo īra labai
īpatingas. Poėtas, paklīdes gi-
rioj bēga nuo trijų žvėriū ir

pasitinka Latinū poētā Vir-
giliū,¹⁾ kurs žāda jį išvesti iš
girijs per kitā pasaulī. Taip
juodu nulipa ī Prāgarā. Vir-
gilius jām rodo visas ten esan-
tiūjū kantias ir aiškina jū nuo-
dēmes. Nepasakīsi, kiek visokiū
historēs platiau ir maziau ži-
nomū žmoniū tše sutinkame.
Visi jie kentia. Visos nuodēmės
tše baudiemos. Visa baisiai
vaizdingai pasakīta. Ir kiek-
vieno kantios īra prasmingos.
Ant Prāgaro vartū īra 9 eilės
uzrašītos, kuriū paskutinioji:

Lasciate ogni speranza, voi
ch'entrate!

(Palikite ĩeje visā viltī!)

Greitai juodu eina per visus
skīrius, kuriū īra 9, kiekviena
tūli mazi skīriai. Tolimesniejie
skīriai veda vis giln ī žemės
vidurī, kur patlab vidurīj viešpa-
tauja velniū vīriausiasis. Pro
ī su didiu vargu Virgilius ir
Dante pralenda ir po ilgos ke-
lionės iškīla antroj žemės pusēj.

Tše randasi Purgatorio. Ira
tai kālnas, didiūjū jūriū salutēj.
Apatioje kālnas status, toliau
jo skardai šlodnesni. Viršui jis
grazus līgas, tše "Žemės Para-
dīsas." Tuo-kālnu abu lipa
augštīn. Bet tik labai palengva.
Trunka kelias dienas, kol ne-
pasieka viršū. Ira ir šison vi-

¹⁾ Klasiškoj Latinū kalboj šis vardas
tāriamas ir rāšomas Vergilius.

sokiū skīriū. Prie ĩeigos an-
gelas-sārgas mūsų poėtui ant
kaktos uzrāšo 7 P (-peccatum-
nuodēmē), kuriū vienas po
antro jām vėl nušluostomas,
kad Dante per vienā skīriū ĩra
perējes. Tuose skīriuose ran-
dasi išdikusiejie, toliau pavī-
dingiejie, piktiejie, vangiejie,
godiejie, skanēdiai ir gašliejie.
ŽemėsParadīse Dante tad sutinka
didī būrī rikaujantiū išganītūjū
ir jū tarpe savo Beatrice ne-
apsākomoj grozēj. (Beatrice
jis buvo mātes, būdamas 9 metų
berniuku, ji 8 metų mergīte.
Ji mirē 24 mt. Jā pamātes, jis
jautē, kaip kazi-kokia galia,
kūno gīvībės dvāsia, bustū jo
širdīj. Visumet ji jām buvo
augštiausiu skaistībės idēalu.)
Nunēres ten žemės Paradīse ī
Lēthēs upe (uzmiršimo srovėje)
ir tad upēj Eunoe, jis buvo
skaistus gana pakilti dangun.
Virgilius šālinosi, Beatricei pa-
sitikus Dante.

I Dangaus Paradīsā Dantē
pakīla Beatricēs žvilgiu keliamas.
Perlekia jis ugingajā sritī lig
pirmojo dangaus ir kīla iš lengvo
viso-ko matīdamas ir patirdamas
toln lig 9, kur, pamātes Be-
atrice skaistiausioj sviesoje ir
dangaus karaliene Sventājā
Mariā ant sosto, regi pagaliau
ir Sventajā Trejībā.

Kā visa tai reiškia? O dār
net mūsų laikui? Dante kelis

kart sāko, jis esat regējes, sapnāves, kā jis pāsakoja. Jis pranešās savo patīrimus, būdamas pats jais palaimintas. Jo keliōnē īra jī vāliusi ir pašventinusi. Ir tuo, kā jis īra īgijes, nori zmonēms patarnauti.

Tuo ir pasakīta, kame veikalo svarbumas. Bet be abejojimo tūliems atrodīs tasai labai prastu. Dār gi visa sumegzta su tariamaisiais Amziūvidio prietarais. Kame tai jo didumas? Sunku, trumpai pasakīti. Vienas īra tai, kad Dante suneša beveik visā historinī savo āmziaus ziņojimā. Ira tiesiog nuostabu, kiek jis supāsakoti moka. Bet jis visus historēs zmones nepastāto kaip laikas ir jū gīvenimo vieta to, gāl, reikalautū, bet visai īpatingu zvilgsniū. Jis jū zmoniškumā seikia ir jiems duoda vietā, kiek jo buvo. Dante pasidāro teisēju. O jis teisia su nuostabiu didumu.

Toliau jis savo veikale visa suglaudia, kas apie paskutinius gīvenimo klausimus buvo mokinama, krikstioniū ir senovēs, īpatiai Hellēnū ir kitū manītojū. Jis net pasieka senovēs mystēriū slēpinius. Virgilius 6-giesmēj savo Aenēidēs mājuma pāsakoja īš to, kas jo laikais (jis gīveno nuo 70- lig 19-mt. pirm Kr.) dār buvo zinoma īš tū mystēriū, kaip jos aiškino zmogaus keliā per kitas Visumos

Šalis, ir kaip zmogus, keliaudamas, turi īškeiti, kā jis negerai padirbes, gīvendamas ant zemēs. Ne daug Virgilius tebezino. Vis gi jo ziņojimu Dante naudojasi. Bet jis pridēda tām ir visa tai, kas vēlesniais laikais apie minimus dalīkus šiaurēs ir kitū tautū buvo pasipāsakojama.

Īpatiai du dalīku aiškēja. Dante pilnai tiki, kad Visumos īra īvairiū gīvenamū sritiū, o kad kiekvienas zmogus ant zemēs gīvendamas kartu ir jose gīvena, desties, koks jisai īra. Zinoma, kad Dante kalba īš to, kaip jis pasaulī ir visā Visumā supranta, būtent kaip Senovē ir Amziūvidis ī jā ziūrējo. Todēl tūli dalīkai šandien atrodo ir gana naivūs. Īpatiai, kad gīliu īsiziūrime ī senovēs mystēres ir pastebime, kaip jau Virgilius jas savaip supranta.

Dante beveik visai seka jo pāvīzdī. Tik ī visa jis īneša daug rīškesnī zmogaus vertinimā. O pagāliu jis visa surīša su zmogaus grimzdimu arba kilimu. Labai galingai jis parodo, kame zmogaus pazanga. Jo veikalas ne vien aiškina, kas mūsū dienū beveik vīriaušias īra rāstū uzdevinīs, būtent kaip Vergilius sāko: *Facilis descensus Averno* (lēngvas nulipimas prāgaron), bet ir lipimā augštīn. O tājī uzdevinī pasi-

renka tik visū didiašieje rašītojai.

Pagāliu Dante pasizīmi dār vienu labai īpatingu dalīku. Jis mātō visas Visumos sritis sārīšīje. Ir ziūri ī gīvenimā ne kūno akimis, bet sielos. Jo zvilgis nēra zemiškas, bet kosmiškas. O taip pagrinduotas jo kaip ir kiekvieno svarbaus veikalo didumas.

Mūsū laikas gāl daugiau negu kitas atjautia taip kosmaus gīvenimā kaip ir zmogaus asmenībēs kitimā bei jo pāzangā, klestējimā. Ir jis aiškiau numāno negu paskutiniejie simtmetiai, kad regimasis pasaulis tēra tik dalelē visos Visumos. Todēl šandien Dantēs Divina Commedia su visais savo trukmais ir paklīdimais labiau īra priinama negu kitais laikais. Ji kalba īš gīliausio Visumos atjautimo. O šis īra tat, kas stebina ir kas kartu daug ir teikia. *Vds.*

F. M. Dostojevski.

Pirm 100 metū, būtent Lāpkr. 1821 mts. šis didis Rusū rašītojas īra gimes. O to pasaulis šiais metais atsimēna. Visaip apie jī rāšo. Jo veikalus giria. Vieni jī vadina pirmuoju, didiašiuoju Rusū rašītoju, kiti stāto jī šale Tolstojaus. Kad zmonēs vis turi palīginti vienā ī antrā! Tarsi zmogus ir jo

veikimas īra māstomas arba seikiamas. Mano nuomone Tolstojaus mintīs atrodo aktīvesnēmis. Bet Dostojevskis īra be abejonēs galingas epikas, gīvas vaizduotojas. Īpatinga, kad visas pasaulis sujūdo pirm tiek dešimt metū, kaip jo veikalus pradējo skaitīti. "Natūralistāms" jis buvo tarsi īdēālas. Net Vokietīū filosofas-poētas Nietzsche jī būk vadines psihologu, īš kurio galējes pasimokinti. Ir šandien jis tūlū su atsidējimu skaitomas ir giriamas. Kiti berods abejoja naturalismo psihologe. Ir dabar vis dažniau randama rimtū zmoniū, īpatiai mokslo ir meno, kurie tos psihologēs silpnumā parodo. Kartais jī īstikrūjū ir īra labai nuobodī. Vieniems svarbesni rodomejie īvīkiai, tai estī apīsakos matēriālas, kitiems jos pāgrindo sviesa, dvāsinis jos turinīs. Ir labai daug reiškia zodis Rabindranath Thākuro, kad tūli, kurie nieko pasakīti nemokā, zmogaus veikimo psihologe bando īsdēstīti. Kalbu apskritai apie natūralismā. Bet ir jis turi be abejonēs savo svarbumā. O Dostojevskis duoda savo veikalāms īpatingā zmoniškumo pāgrindā. Berods jo zmoniškumas kaži-kur toli randāsi, kaip uz debesū dangus, kurs tiktai kartais mātomas. Turiu omenīj jo

veikalu-du Raskolnikoff ir Broliai Karamasoff Vokietiu vertimo. Esu berods ir kelis mazus jo veikalus skaites. O Siais metais, kuriuose atsimename Italos poeto Dante, Dostojevskis mano akise rodosi vis Sale Dantės. Bet vis tik taip ilgai, kaip skaitai "Pragarā." Beveik visas gyvenimas, kurį jis mums rodo, yra gyvenimas pragare. Visas Rusijos žmonių kantas jis supāsakoja. O taip givai, kad ir skaititojā kuone itraukia i tā pragarā. Bet nėra tat, apie kā jis kalba, apskritai pragaras, bet atskirasis Rusū tautos pragaras. Sāko, Dostojevskis būk paeinās is Lietuviū. Nieko tai nereiskia. Jis, gāl kaip niekas kitas, parodo Rusū kankiā, Rusū žmones su visu jų vargu ir visais juos kankinantiais velniais. Ir kā jis numāno apie keliā dangun, apsivālimo keliā, yra Rusū kelias. Silpnas klajojimas, verkšlenimas, girtavimas, plepėjimas, pasirizimas ir naujas suklypimas ir kazi-ko dar mātome visokiuose paveikluose. Atrado, tarsi visi Rusai būtū ar nepilno proto žmonės ar ligoti. Pagaliau berods labai galingai jis pajudina skaititojā. Tik māt rodos, kad jis per māza suteikia, kā is didio žmogaus lauki. Nesubunda slėpiningoji paties žmogaus didbė. Nesukila sielos gālios.

Pat jo tikibiniai aiškinimai nesiekia gelmiū ir platibiū. Nėra juose didios tikibinės išminties ir gālios. Nemanita, kad reikia kalbėti vien apie idėalā gyvenimā, apie idėalus žmones. Tai antros eilės klausimas. Didis menininkas savo veikalu gāli stumti i pat pragaro dugnā, bet vis ir is jo iskelti. Platiai prasklīsta, kā jis teikia. Toli, uz vos numātomo padangiū krāsto brėksta, aušta, svinta. Bet vos gālima tikėti, kartā tā krāstā prieiti. Taip lig nemaitina sis rašitojas sielos, kad jai galētū augti sparnai. O to mes laukiame is didio menininko. Bet gāl jis Rusāms tik daugiau teigiamo yra atneses negu māt rodosi? O gāl ir pasauliui? Pasistengsiu tā dar surasti. Tuo tarpu tematau jo žmones vargantius pragarę. Tautos raštija ir jos gyvenimas yra tik du to paties daliko, tos patios esmės reiškinii. Dostojevskis buvo gāl didiausias savo tautos kankinīs ir reiskėjas. Reikia jį pagerbt. Bet mums Lietuviāms netinka sildīties prie jo ugnies. Mes turime pakilti ant tū augstumū, nuo kuriū matiti ne vien tamsios gyvenimo daubos. bet ir tos bekrāstinės tolibės, kurios nardosi āmzinoj sviesoj. Mūsū kraujas, mūsū kalba, mūsū pasitikimas pasaulio rodo mums ši keliā. Mums pridera žvelgt pirmū ir augstin.

Alkoholas ir žmogaus proto sveikata.

Vokioj karo laiku nebuvo gālima daug alkoholo gaminti. Todėl ir nebuvo daug tokiū, kurie apsigērė. Ir pasidārė žimu, kad proto sumišimas nedaznai atsitikdavo. Prūsijos ligoninėse buvo 1913-mts. 7744 ligonīs, kuriū protas buvo alkoholo gadintas. Sitas skaitius menkėjo karo laiku. Ir 1918-mts. tebuvo 1034 tokiū ligoniū. Bet 1919-mts. Vokioj jau buvo vėl daugiau alkoholo, ir jau ligoniū 1366, 1920 jau 1976, beveik du kart tiek, kiek 1918-mts. O rodos Siais metais tas skaitius dar bus didėjes. Mat, yra žinoma, kad Vokios dvaruose labai daug degtinės ir spiritaus yra gaminta. O žmonės nežino, kur bulviū gauti.

Kā garsusis Dānas dr. med. Hindhede Vokietiams papāsakojo.

Jis Siais metais Rugpiūtij apsilankė Vokioj ir sākė kalbā Oranienburgio nausėdijoj Eden (netoli Berlino). Aiškino, kaip Dānai giveno karo metu. Sākė, kito nemenant: Kaip Danija Vasār 1917-mts. pilnosios blokadės nuo viso pasaulio atskirta buvo, užėjo jai sunkūs laikai. Ligtol buvom 40 nuošimtiū maisto žmonės ir givuliāms is svetur parsitrauke. O 1917-

mts. daga buvo 30 nuošimtais menkesnė negu kitais metais. Tai valdia sušaukė 8 žinovus, kurie patartū, kā padarius, jeib žmonės galētū išmisti. Ir aš buvau vienas tū 8. Nurodiau i senuosius savo patarimus. Jie buvo priimami, būtent: Alkoholo vartojimas nėra leidiamas; žmonės turi maitinties augmenū gaminiais bei pienu. Mano partirtis buvo irodusi, kad žmogus gāli visus metus išmisti bulvėmis ir taukais arba mieziū kropais, cukrumi ir taukais, ir sveikas ir smagus jausties. O mieziū ir bulviū turėjome užtenkamai 1817- mts., nepaduodami šiū naudingū maisto daliū kiaulėms arba degtinės ir alaus daritōjāms. Valdia kiauliū skaitiū sumāzino lig 1/5, degtinės darimā užgīnė, ir alaus darimā sumāzino lig pusės. Ir giventojai su tuo sutiko. Is degtinės, seniau gamintos, buvo parduvimui tiek paduota, kad kiekvienām žmogui mėnesiui būtū tekes vienas stiklas. O tasai buvo labai brangus. Todėl tik turtuoliai tegalėjo jį pirkti. Sitos tvarkos vaisius buvo i patingas. Kalbu tik apie metus nuo 1. 10. 1917 — lig 30 9. 1918. Degtinės buvo seniau metāms suvartota 9 l kiekvienām žmogui, dabar tik 0,4 l; alaus seniau 33 l, dabar 21 l labai silpno gēralo. Suėmimū dėl apsigērimo iviko tik

$\frac{1}{5}$ seniau atsitikusių, proto sumišimo dėl girtuoklavimo visai nebuvo, ir Kopenhagoose, kur seniau 100000 užaugusių vyrų 60 mirė dėl alkoholismo, dabar mirė tik 1. Mirštamoms nelaimės sumažėjo lig pusės; taip gi skaitius mirimo dėl plautiū užsidegimo ir smagenū ligū. Mirtis dėl plautiū užsidegimo atsiranda tše, kur jaunomis dienomis alkoholas yra vartotas. Skaitius tūjų, kurie pātis save nuzudo, sumažėjo lig $\frac{1}{8}$. Visos minėtos mirties priežastis mažėjo su 57%. Mirimas dėl alkoholismo yra baromėtras mirimo apskritai. Taip tais metais Danijoje išliko gīvi 60000 žmoniu, o vien dėl to, kad vālgėme bulviū ir mieziū kropū ir atsigērėme vandens. Visi šie skaitiai negāli būti pašalinami jokiais aiškinimais arba melais. Kaip liovėmės minėtu būdu gīventi, pirmais metais vėl buvo

degtinės suvartojama kiekvienam žmogui 2 l, alaus 49 l. Ir atitinkamai žmonės ir didesniu skaitiu mirė. Sujungtose Valdivose šiaur. Amerikos visai tie pātis dalikai pastebėti. Berods buvo kartais kalbama, kad alkoholo užgīnimas Amerikoje niekias išėjes. Bet Amerika labai toli, ir apie Amerikā gālima taip gražiai meluoti.

Kā Danija ir Amerika šitame dalyke visai be abejojimo yra patirusi, trumpai pasākius yra štai kas: Suvaldik alkoholo padirbimā, ir tu suvaldysi labai platiai mirimā. Kiekvienas turi kūnu ir siela taip sveikėti, kad jām nebebūtū reikalo apsisvaiginti.

Kiek iš šiū Hindhėdės žiniū mums būtū naudos, kiekvienas Lietuvis tur-būt pats galės spresti. *Vds.*

□□□□□□□□□□ Mūsuose. □□□□□□□□□□

Jonas Basanāvitius.

Gimes 22-Lāpkritio 1851-mts., jis kā tik susilaukė 70 metų. O gāl ir pasitiko jī sveikiantiā širdingumo bangā iš visū Lietuvos šaliū Nežinau, kur jis dabar gīvena, gāl vis savo Vilniuje. Bet ir Prūsū Lietuviai atsimenta jo su didiu širdingumu. Prūsuoje jis užkūrė tā židinī,

iš kurio Aušros rikelio tautinė ugnis buvo nešama į visas Lietuvos šalis. O Prūsuoje Lietuviai su didiu nusistebėjimu žiūrėjo į dr. J. Basanāvitiaus tikėjimā, kurs gāl ir gīveno jo drauguose Jono Šliūpo, Petro Vileišio ir kitū širdyje. Kas tuokart ir dār būtū galėjes numanīti Lietuviū tautā iškilsiantiā

iš kāpo, kurī kiti kaip tik jautaisės žeme užkasti. Bet jis tikėjo. Tarsi toli žvelgdamas į ateitį ir matėdamas auštantiā šviesiā dienā. O jo žvilgis kreipės ir į praeitį. Tūluose dalykuose jis ir apsiriko. Bet tūlūjų bandimai, jī apskritai nutarti dėl jo spėjimū, visai nebuvo pagrinduoti. Intuītvai Jonas Basānius išvīdo, kas kitiems ir šiandien dār uždengta. O tūli jo spėjimai vls daugiau īgaus tikrenībės, kaip tik bus geriau žinoma senovės radiniū reikšmė. Jo spėjimai parodo pātī gilūjī tautos gīvenimo atjautimā. Jis materialismo mokslu auges, nenuslopino šitos didios sielos jėgos, kuri atidengia žmogui gīvenimo slėpinius. Ir vien tereikia jām lemti dār sulaukti tuos metus, kad Lietuva bus tikrai gīva ir nepriklausoma o tvarkīs savo gīvenimā nekludoma, pavīzdingai visoms ir toms tautoms, kurios norėjo ir dār nori tik kuo-grečiau nuslopinti mūsų tautos kvāpā. Lietuviū tauta bus kitiems paveikslas, kaip gālima ir kitū klestėjimu be pavīdo pasidžiaugti. Jos kvāpas yra žmoniš-kumo dvāsia. O jā mūsų Patriarchas mātė sāršiję su gīlios senovės žmonija Iš tše jis žvelgė į ateitį. Ir tikėjo jos gīvibe Nėsa tikėjo žmonija. *Vds.*

Lietuviū tautos nepriklausomībė.

Praėje yra trīs metai, kaip Lietuviu tauta tvirtina savo nepriklausomībė. Igijo ji jā neskaitant taikius jos pasistengimus beveik kaip kokiā historės dovanā. Vokietiai nuvertė Rusus nuo viešpatavimo Lietuvoje ir savo būdu pradėjo Lietuvā valditi. Vokietiams sugriuvus, pasiliko Lietuviai sau vieni ir pradėjo tvarkiti bendrajī tautos gīvenimā. Atliko daug gero. Nepamiršime to! Sunku gana buvo palaikiti nepriklausomībė. Vokietiams dār nepasitraukus, jau vėl ir Rusai užplūdo ant Lietuvos. Ir vėl Vokietiai pagavo juos mušti. Bet ir vėl vieni ir antri pasiliko pakraštiais ir kartais toliau Lietuvos ribose, norėdami būti tše viešpatiais. Tik išlengvo Lietuviu tauta nusikrātė tas sunkenības. Bet netrukus atsirādo dār vienas slogutis. Lenkai iš pietū grūdėsi šiaurēn Lietuvon. Vos pātis pradėjo tvarkiti savo tautos gīvenimā, jau ir sukilo Lietuvai pasiimti. Suprantama. Lenkija tūpusi nepriklausoma, atsiminė buvusios savo valdivos ir kad ji seniau ir Lietuvā laikė savo dalimi. Kad tše buvusi kokia sutartis dviejū tautū, tā temānė Lietuviai. Ištikrūjū tuokart Lenkai buvo priverte Lietuvius susidėti su jais. — Neatsiminė

Lenkai, kad tas pats dalīkas kartojsi vēlāu ir jiems, kad ir jie buvo vertiami susidēti su kitais. Ar gāl tik atsiminē? O todēl nori dabar kuo-stipresni būti? Susidēje su Lietuva apsiginti nuo kitū, kurie tīkoja ir Lenkijā ir Lietuvā prarīti. Īpatingas tik ir tūlū tautū plēš-umas! Bet ar Lenkija būtū tuo ir stipresnē? Tiek kentē-justi po kitū jungu, turētū zinoti, kā tai reiškia. Atskiras žmogus, kurs kito pavergiamas, nebūs niekumet jo tikimas draugas. O dār maziau tauta. Lenkai visumet buvo Rusijos silpninimas. Ir Lenkams trokstant savo laisvės, visas pasaulis jai reiškē sympāte. Net Vokietīū laikraš-čiai (1848-metais) rāšē, kad Prūsija gautū atiduoti naujajai Lenkijai lenkiškuosius kraštus. Lenkai buvo tuokart savo varge tikrai pavīzdīs tēvīnēs mīlētōjū ir buvo net garbingi, kilnūs rīteriai. Kodēl dabar neatjautia Lietuviū? Lietuviū tauta, bū-dama visiškai laisva, nepriklausoma, turētū savīje daug daugiau tvirtībēs, negu Lenkāms paduota. Ir laisvai, vien suprasdama savo interesus, su Lenkija susidē-dama, būtū jai dīdēnē parama negu jos pavergta. Berods, Lietuva ir galētū priēš Lenkijā nusistatīti. Bet kuomet? Aišku tik tuomet, kad Lenkija eitū takais, kurie nebus teisingi.

O Lenkāms to bijant, matīti, kad jie pātīs savo žingsniais abejoja. Bet tai jau ir silpnībēs žīmis. O tas tikrai Lenkū tautos nevertas. — Lietuviū tauta, īpatiai minia, jautia instinktīvai jai gresiantīā verguve. Todēl kiek tik īmanīdama nori Lietuvos pilnos nepriklausomībēs. Jau ir kiek pasiekta. Lietuviū tauta priimta ī Tautū Sājungā. Ji tše īra drauga Šale draugū. Bet priēš Lenkū norā. Lenkai jos nenorējo savo drauga. Kuo tai? Aišku! O kad neišku intelligentāms, tada tikrai miniai. — O su tokia Lenkija dabar siūlo Belgas Hymans Lietuvai susidēti! Sulīg tuo siūlīmu viena tauta pripažīsta antrajai jos nepriklausomībe. Tik īsiskaitant ī visā tā projektā, kas kartā daugiau aiškēja, kad priimdama tā projektā, Lietuva vėl grīzta ī priklausomībe. Kazi, ar taip gāl tik nepolītikui rodosi? Bet jeigu taip ir nebūtū, tai tik begālo daug reiškia, kad Lietuviū tauta vertiama ankštiausiai susirišti su ta tauta, kuri priēšinos jos priēmimui ī Tautū Sājungā. Kaip galētū Lietuva pasitikēti, kad Lenkija bus noringa jos nepriklausomībe remti? Jeigu Lietuviū tauta tātiau susidētū, ji apreikštū pilnā silpnumā, parodītū, kad jai nesvarbu, kas visiems kilniems žmonēms

svarbu, būtent žmogaus nepriklausomībē, jo dīkībē. Dār gi tarsis savo valia Lenkijai prisidēti! Koks jai pažeminimas! Negālīma tikēti, kad visa tai mātē ir Belgas Hymans ir Fransai. Ir jiems nepriklausomībē brangi. Iš Fransū pakilo net anie garsūs obalsiai apie žmoniū līgībe, brolībe, dīkībel! Kaip galētū Fransai norēti, kad pātīs Lietuviai pasiduotū ī priklausomībe? Berods, jiems gāl tai nesimāto. Minimame projekte īra garantuota nepriklausomībē. Bet balsuojant apie Lietuvos priēmimā ī Tautū Sājungā, Lenkai Lietuvos līgībe nepripažino. O ir Fransai kazi-kodēl taip pašaliai pasiliko tuo istoriniū akies mirksniu. Tātiau jie pātīs nori Lietuvos susidėjimo su Lenkija. Gālīma sakīti, kad tše veikia plātūs polītikos apmāstīmai ir numāstīmai. Bet jie tikrai nesieka giliai. Mūsū laiku, kuriuo nepriklausomībē tiek reiškia visame gīvenime, jie nori visā tautā, kuri kaip tik pasieko po ilgo vargo savo nepriklausomībe, jie nori vėl jā padarīti priklausoma. Visi aiškinimai, kad to nenorēta, nieko nereiškia priēš tai, kad tos valdiavos, kurios nori Lietuvos susidėjimo su Lenkija, nenorējo jos matīti līgīa su taja. O todēl tat, kā minimas projektas Lietuviū

akīse reiškia ir tegālī būti tikroji jo reikšmē. Nei gi Lietuvos delegācēs pataisīmai ne daug jo gerina. Lietuviū tauta, rodos, turētū prašīti tautū, jos neversti, turētū prašīti, pasitikēti laisvos, dīkos tautos tvirtībe. Neverskite Lietuviū tautos, jūs, kurie esate nepriklausomi ir galingi, kad ji savo noru pasiduotū verguvei! O jūs, Lenkai, neapterškite savo vardo ir dār tokiu reikalāvimu! Laisvo žmogaus, laisvos tautos prīlinkimas daug daugiau vertas negu pavergtojo tarnība. O atbojus Lietuviū tautos prašīmus, negālī būti abejojama, kokie bus jos jausmai. — Bet pātīs Lietuviai neturētū zudīti savo laisvės jausmā, neturētū savo noru eiti ī šīē sutartī. Su nepriklausomībēs noru ir gīnimu žūti īra Lietuviū tautos daug vertiau negu lėtai pasiduoti prievartai ir — taipo-jau žūti. Tik tvirtas noras, tik teisingumo reikalāvimas gālī išlaikīti tautos garbe. O žmonija neleis prazūti tautai, kuri taip savo nepriklausomībe brangina. Airū tauta, būdama kitos tautos globoj, pirma nori būti nepriklausoma o tada tik derēti su ta, kurios globoj ji gīvena, kaip tai Lietuviai, kurie īra nepriklausomi, galētū jā mesti? Daugiau pasitikėjimo tuo, kas teisinga īra! Taip vīksta, kas mums būtina. O

jeigu Lietuva turėtų pakliūti į nelaisvę, tai tegali būti tik trumpam. Kur kas stātoma ant neteisningumo, tas veikia griūva. Pagaliau jau ir matyti, kad taisos kiti santikiai tarp tautų, ir Lietuvių tautai švinta aušra! Vds.

Kareivija.

Lietuva priversta kareiviją laikyti, o ne mąžą. Ir tūli skundiasi, kad tai tautai kenkia, kadangi brangu. Piningai galėtų kitiems kultūros dalikams būti naudojami. Be abejo joms tai tiesa. Bet ar negalima ir kareiviją kultūros reikalams naudoti? Jaunieji žmonės tse išmoksta visoko gero. Berods ir daug blogo. O visa nuodugnai apmąstius, aiškėja, kad didiosios kareivijos dažnai buvo visokių nedoribių periklos. Ir turint akise Lietuvių tautos kilimą, dalikas, kad Lietuvai prisieina laikyti didią kareiviją, mintiū sukelia iš visokių atžvilgiū. Kareivija turėdama ginti tautą, gali pasidariti tautos zuvimo priezastimi, jeigu jos tarpe augintūsi visokios nedorībės. O tai nėra išvengiama. Kur daug jaunū virū, tse vienas ištvirkėlis visus kitus sugadina. Nors tikiu, kad jaunieji Lietuviai saugos savo dorą. Vienok visoko jau teko girdėti. Permąža jaunesiems to, kas galėtų patraukti jų dėmesį į svarbes-

nus dalikus. Gāl tām derėtų, kad kareiviai nebūtū vien laikomi kasārose ir miklinami kovai, bet kad galėtų šale to ir produktivā darbā dirbti, kurs visai valdiavai naudingas, gāl gelbėti kelius, gelzkelius tiesti, trobas statiti ir panašiai dirbti. Būtū taip du daliku atliktu: Kareiviū gyvenimas nebūtū toks tuštias, nuobodus ir nepriruoštū taip ištvirkimā, priešingai, vīrai dorėtų. Antrasis dalikas tas, kad kareivijos taptū produktivomis valdiavai. Rodos į tai turėtų dėmesį kreipti visi valdiavos ir kareivijos vādai. Lietuvos vīrai galėtų tarsi kārdā prie šalies dirbti pelningā darbā. Ir nebūtū tiek daug mokesniū suvartojama. Bet gāl šios mintis jau konkrečiuojasi Lietuvoj? Būtū tai labai reikalinga.

Siektinas mums kultūros laipsnis.

Mūsuose gāl dažniau negu kitur pastebima, kad vienas kitā nori prikalbėjimu priversti elgties kaip patiām tai tinka. Nueisi kur-nors ir kalbės priešnekės, kad ši bei tā vālgitai ar gertai, visai neatsižūrint į tave. Sākoma, jau toks Lietuviū būdas. Bet nėra tai būdas bet veikiau nekultūra. Ji berods ir kitur randasi. Išaina iš to daug negero. Ne vienas, sekdamas kito prikalbėjimo, tāpo gir-

tuokliu. Vīras bus tas, kurs nesileis prikalbėti. Tai tiesa. Ir bus kultūros žmogus. Bet tas, kurs prikalba, turėtų taipgi kultūruoties. Kuomet jo prikalbėjimas bus širdingas pakvietimas, prieš jį nieko nesaiki. Bet dažniau jis to nėra, bet veikiau tikras slėgimas-priverstimas. O kad nesileidi priversti, tai piktama. Sāko, pasididiuoji arba paniekini, ir kas tām ligu. Reikėtų atsiminti, kad ne kiekvienām tinka visoko ir būkoku laiku vālgiti arba gerti. Žmonės daug sveikesni būtū, jeigu ne tiek visoko ir tik, progai pasitaikius, kišū ir piltū į burnā. Reikėtų atsiminti, kad kiekvienas tik savo būdu gyvena ir sveikas išlieka. Jo įpatingumā reikia gerbti. Tai yra kultūros žymis. Dār-gi šis rāginimas-vertimas vālgiti ir gerti nėra sau vienas tik dalikas Lietuviuose. Ira ir kito-ko, kas, kaip ir jis, reiškia įpatingā žmogaus laipsnį, įpatingā pobūdį. Imsim paveikslā. Kur-nors buvo surengtas koncertas su teātru. Visa atlikus, rengėjai taisėsi namon keliauti. Dārė tai dėl labai svarbiū priezastiū, kurias senai buvo apmāste. Keli tai pamāte, ima rengėjū vedėjui prikalbinėti, kad ilgiau pasiliktū. Aiškina šis jiemis, kodėl tai negalima. Bet į tai visai neatsižūrima, ir to nesiklausoma,

dėlko rengėjams keliauti būtina. Sāko pagaliau: „Nemandagiai pasielgiate mus palikdami vienus. Nebabus jūsū ir ne bus šokiū.“ Dalikas tame, kad taip kalbantieji vien atsižūrėjo į tai, kas jiems buvo malonu ir visai neprisileido māstīti ir mėginti, kodėl kitas taip pasirīzes, kodėl taip elgiasi. Sākėme, tai paveikslas. O paveikslas įpatingo kultūros laipsnio žingsnis augstin bus tas, kad pradėsime daugiau atboti kitojo žmogaus įpatības, kad nebandisime jį po savo noru patraukti, bet visa aiškine, jām leisime vāliā savaip elgties, jeigu ne pats pasirīzta apmāstes mus sekti. Augštesnīsis kultūros žmogus nori, kad kits būtū sau žmogus. Iš verguvės išėje, nenorėkime vienas kito pavergti!

Natūralumas.

Mūsū tauta gāl daugiau negu kitos tautos mėgsta natūraliai giventi. Ir nieks taip nepritinka Lietuviai, kaip tikras natūralumas visame, kaip jis dėvi, kaip jis avėja, kaip jis vālgo ir geria, kaip jis kalba, vienu žodiu: kaip jis gyvena. O rodos taip Lietuvis ir tik išliko tarp kitū tautū, kurios jį slėgte slėgė o nenatūraliai givendami save nubaigė. Todėl ir nieks taip Lietuvis nepuošia kaip prāstas natūralumas. O

antraip, nieks taip neatrodo biauuru, kaip kad Lietuvis elgiasi prieš visą protą, prieš prigimties dėsnius, kad jis gyvena nenatūraliai. Ir tiesiog liūdna, kad nenatūralumas vis daugiau viršū gauna Lietuviuose. - Jau senai jis pastebimas. Pats Duonelaitis jau skundėsi, kad Lietuviai iš ateivių visokių nedoribių išmokstą. Bet jis beveik vien težino pasakoti apie ėdimą, girtuokliavimą, apie nesutikimus, apie išdavimus, peštines ir kas tām ligaus. Bet tie dalikai gāl tūliems bus veikiau nedoros dalikais o ne nenatūralumo. Bet abu labai ankštame sāršije stovi. Berods ĩra tat, apie ká Duonelaitis kalba, taip visame pasaulyje paprasta, kad tūliems net atrodo natūralumu. O taip nėra. Nepritinka tai žmogaus asmenībei. Bet ĩra ir kitoko, kas rodos nėra nedora, o tatiau nėra natūralumas. Kad žmogus, paveikslui, vālgīdamas laikraštī skaito, tūliems gāl atrodo keista. ĩra ištikrūjū tai žmogui nepritinkamas pasielgimas, todėl nenatūralis. Kad kitas vālgīdamas taip greitai rīja, kaip tūli gīvuliai, ĩra tai ir nenatūralis vālgīmas. O kad žmogus geria, ne, kadāngi ištroškes, bet kad skanu arba net, kad kiti rāgina, tada tai ir ĩra nenatūralis pasielgimas. Vēl toks-jau dalikas, kad žmogus rūko cī-

gārā, cigarettā arba pīpkī. Be to jis visai gerai galētū apsieiti. Sveikātai tikrai tai nėra tinkama. O kaip atrodo, kad turi burnoj kuolelī ar tām ligū dalikā? Natūraliai tikrai ne. Bet vīras, gāl ir vis tiek, kaip atrodo? Vienok motera arba mergaitē! Jau kvāpas? O geltoni pirštai, pageltusios dantīs, o kad dūmus net pro nosī išvāro? Vargšos! Jau vīras turi būt ar visai atbukės ar girtas, kad ir dār gāl draugauti. Tūlos berods visatai māto, bet ĩprātusios negālī mesti. Kūnas reikalauja tabāko nuodū. Ir todėl turi tolīn rūkīti ir kvėpēti. Bet nors kitoms nereikētū prātinties rūkīti. Natūralis sveikumas, kvāpas ir atrodīmas turi būtī tat, kuo mergaitē turētū rūpinties. Todēl ir zinomasis veido ištepimas ĩra labai biauurus dalikas. Nežino tūlos, ká dāro. Berods gāl ir žino. Sudārkiusios kūnā kazi-koku ištvirkimu, nori atrodīti dailios, grāžios. O tikrā gražumā teikia natūralis sveikumas. Mūsū laikas ĩpatiai pakrikes ir nukrīpes nenatūraluman. Augštosios kurpiū užkūnēs visai sudarko motriškos kūno atrodīmā. Liemuo priekin palinkes, kojos ĩpatingai ištemptos, keliai išvarīti, visa, tarsi matītai bezdione Nebēra sveikojo natūralio moters grakštumo, kurī pamatīti taip molonu. Galētiau

dār daugiau apie tai pasakīti, bet reikētū kalbēti apie dalīkus, kurie tikrai negrāžūs, nešvankūs. Labai sudarko moters pavidalā ir anie šarvai, ĩ kuriuos motriškos dažnai savo liemenī rakina. Ir neblieka jokio natūralumo. Moteros atrodo, tarsi ant kazin-kokio drabuziais aptaisīto kuolo būtū uždēta — žmonos galva. Nežiūrint ĩ tai, kad tai labai kenkia sveikātai ir visām moters gyvenimui. Ligšol manīdavau, kad patioj Lietuvoj, ĩpatiai kraštuose toli nuo pasaulio vietoviū nėra tū niekū. Bet apsirikau. Lietuvēs ir Lietuvaitēs net ir žemaitijos kaimuose dažnai gana nebepažīsta natūralumo. Nors tūlos jūjū rods dār ir pasizīmi gražiu savo judėjimu, ėjimu, veikimu. Kad tik tos nepradētū ir paikai, bet veikiau patrauktū augštīn kitas, augštīn ĩ natūralumā! — Visi šie dalikai ĩra paviršutiniški. Bet jie atspindina gana gīvai žmogaus širdī, jo jausmus ir jo mānīmā. O daugiau dār už visa padāro tai pati kalba. Ir tše nenatūralumas daug daugiau dār reiškia negu minētuose dalikuose. ĩra tokiū Lietuviū, kurie malonumui, širdingumui apreikšti naudojasi biauoriausū zodiū, kurie suteikia gāl mīlimai asmenībei tiesiog baisaus gīvio vardā. Aišku, kad tše turi būtī tikriausio nenatūralumo. Bet ir

nezinojimo, kad zodis vīkina, ká jis reiškia. ĩra tše slėpinīs, kurio aiškiau išdēstīti nenoriu. Kur dinges senasis Lietuviū būdas, kurs tarp visū žmoniū būdū pasizīmējo savo natūralumu? Svetimū tautū mes renkame paikumus! Duonelaitis ne be priežasties skundėsi!

Žmogaus zodio branginimas.

Senai jau ĩra tat žmogaus kultūros žīmis, kiek jām vertas ĩra paties arba kito zodis. Tik paskutiniai laikais pasaulije pastebēta, kad žmonēs pradēje zodio nebe tiek vertinti. Bet ĩ tai neatsizūrēsime. Mums vīriausiai rūpi Lietuviū gerėjimas. Priežastīs to, kad zodis nebebrānginamas, ĩra visokios. Laiku, kur beveik visas pasaulis peikia Lietuviū kalbā, ji ir negālī labai daug reikšti patiems Lietuviāms, jeigu kaip noris pakliuve bus svetimūjū dvāsiai. Todēl ir ĩpatiai tie, kurie mīliausiai nori būtī Vokietiais, Lenkais, Rusais, tik ne Lietuviais, ká pasāke nē manīte nemāno tuo savo zodiū ir rūpinties, jī laikīti. Bet ir kiti Lietuviai, vos zodī istāre ir, tarsi jī pamirše, elgiasi visai kitaip. Reiškia tai vien zemā žmogaus kultūrā. Todēl tūliems Lietuviāms ir nedaug tereiškia, ká jiems pasakai. Jie tā tos patios vertībēs laiko, kaip savo zodio.

Ir todėl iš to, kaip kas sutinka sakītą žodį, matyti, kiek jis vertas yra. Tikros kultūros žmogus ir žodįje yra tas, kas jis savo asmenybėje. Jo žodiai yra visai įpatingo turinio. Jie daugiau reiškia išminties ir galingos negu kitojo žodiai. Svarbus, išmintingas žmogus negali tik kazi-kā pasakėti ir eiti savo keliu. Jám žodis bus jo paties dvąsios givibė. Ir norint būti tikros kultūros žmogumi, reikia savo esmėje svarbėti. Tad ir žodiai daugiau reikš ir nebus tik taip paplepami. Kā žmogus būs pasākes, prie to jis ir jausis rištas. Bet antraip, tuo ir gālima svarbėti. Kurs atsargus bus su savo žodiais, ne tik ant greitųjų kā pasakīs, kā pažadēs, tas savo žodį brangindamas ir pats vertesniu taps. Žodio tarimas yra taip gi veikimas. O kiekvienas žmogaus veikimas žādina ir stiprina jo jėgas. Reikia berods savo veikime dalivauti su savo širdimi. O tat įvįksta, žmogui tik ir pamānant, kas tai, kā jis dāro ir sāko.

Klasiškųjų ir kitų kalbų žodiai mūsų kalboj.

Visaip su jais apsieinama. Vieni juos priima, kokie jie yra ir prie svetimo žodio galūnės prideda dār savo kalbos galūne. Paprastai taip dāro

žmonės, kuriuose patiū kalbos dvąsia silpna. Bet reikia atskirti šį apsiėjimą su svetimais žodiais nuo to, kad tiejie nebeturi galūnės ir Lietuvis savo kalbos galūne jām prideda. Taip visai tikslingai darīta. -- Visai kitas dalikas yra tas, kad Lietuviai svetimāji žodį visai sa-vaip taiso. Ira tai kartais visai pavikes dārbas. Svetimasis žodis tokiu būdu virsta lietuvišku. Taip paveikslui, Tilžėj seni Lietuviai nesāko kaip Vokietiai, kad vaziuosią elektrišku (būtent vezimu), bet lekše. Bet kitaip atrodo šis pasielgimas, kad išiziūrime į paveikslā, kurį šison paduodu ir dėl aiškumo māzum dār taisau. Skaitiau kur nors: jo bijo — grafija. Kā tai reikštū? Gāl, juokā dārant: visi grāfai (= grafija) jo bijo. Tik tā pasakėti nenorēta, bet kad bus rāšoma apie jo āmziū, jo gyvenimā. Iš dviejū Hellėnū žodiū padarītas žodis biografa, kas reiškia gyvenimo (givibės) rāšimas. Rodos reikētū tā žodį rāšiti, kaip šison arba ir gāl dār geriau biogrāfē. — Kiti sāko pilosopas ne filosofas. Lietuviū kalba ištikrųjų neturi garsio f. Bet ir neturi žodio filosofas. Kas tā ž dī vartoti nori, turētū išmokti tarti ir to žodio garsus. Iš pirmo paveikslo matyti, kad išeina tikri niekai svetimus žodius lietuvinant tokiu būdu.

Rodos bus geriausia, kad svetimas žodis pasiliks, kiek tiktai gālima, savo kalbos formoj, o vien galūnė bus pakeitiama atitinkama Lietuviū kalbos žodio galūne. Skaitiau Ralio vertinī Homėraus Odiseios. Ir be abejonės tai gana geras dārbas. Bet kartais vardai taip atrodo svetimi, kad reikia originale pasiziūrėti, kā jie gāl reiškia. Mums būtina rūpinties geresniu svetimū, įpatiai klasiškū kalbū žodiū vartojimu.

Rusiškumas mūsųose.

Apie tai daug reikētū kalbėti. Lietuvoj paliko savo buvimo pėdsakus Rusai, kurie ten šimtmeti su viršum viešpatāvo. Todėl visose viešose gyvenimo istaigose labai pasizimi rusiškumas. Jo dvąsia pastebima valdiavos tvarkoj, teisme, viešuose dārbuose, mokīklū gyvenime, net rāstijoj ir apskritai žmoniū mānime ir pasielgime. Ira jis tarsi koks tvaikas, kurs Lietuviū dvąsiai būtū suteikes naujā varsā. Ir atrodo līg Lietuviū tauta negalētū atsigauti. Nėsa, ji giventi tegalēs, kad ji savo oru kvėpuos. Kurs todėl nori, kad Lietuviū tauta giventū, turi rūpinties, kad tīriausias lietuviškumas taptū jos givibe. O tat įvįks tikrai, kad pasistengsime būti teisūs, kilnūs, dori žmonės.

Nieko nepasakītiau, kad tas rusiškumas, kurs Lietuvos gyvenime pradeda vis aiškiau pasirodėti, būtū geriausiasis, augšto žmoniškumo pāzimis. Ir to yra Rusuose, kaip ir kitur. Bet jis priešingai yra labai dāznai pats Rusū nedorumas. Patlab baigdamas surašiti šį rāstelį, pareina zinia, kad pasikėsinta ant ministro Galvanausko givibės. Tur būti tūliems jo siekimai netinka. Gāl net tikima, jį pašalinus, bus tarnauta Lietuvai. Dāznai tūlo mānoma, kad kitas esās blogesnis Lietuvis negu jis pats. O visai regima su koku pasisventimu yra p. Galvanauskas tarnāves Lietuvai. O kad gāl jo politika kitiems ir rodos nevīkusi, tai nors reikētū tiems pasistengti suprasti, kad p. G. nemāziau trokšta tėvīnės lābo negu jie pātis. Bet šis piktībės apsireiškimas joku būdu netvirtīs Lietuvos. Jis yra žimiausias blogosios rūšies rusiškumas. Kaip gālima ir dār tikėti tuo tvirtinti Lietuvai Rusai ir rusiškumas ūkoja jos tėvīnės. Rods ir Lietuviū historėj atsitiko, kad žmonės bandē žūditi vīriausībės žmones. Bet ne buvo tai Lietuviū dvąsios veikimas. Mes Lietuviai tetvirtėsime ir Lietuviū tautos nepriklausomībē tebus apginama, kad žengsime žmoniškumo keliais. Vds.

Aplamas atsākimas. Susilaukiu tiek klausimų, kad negaliu į visus atsakėti. Rods man miela, kad klausiamas. Bet nesulaukiant atsākimo kas kart, dabar žinoma priežastis. O tūli gāl toliau ir pasistengs klausinėti vien, kas jiems ištikrūjū žinotina gyvenime stiprėti. Tūli klausimai kartais beveik nieko daugiau nereiškia, kaip tik atplaukimā kokios visai nesvarios minties, ir primena tūlus Amžiūvidio berods ir filosofū aiškinimus, paveikslui: Ar Adomas turėjes bāmbā ar ne, kadāngi ne gimes iš moters? Todėl prašau klausinėti, kiek norima, bet pasistengti klausinėti to, kas gāli kokį gerā atnešti žmogaus gyvenimui.

Sv. Kl. Kas žmogui tikrai naudinga? — Savo naudā kiekvienas supranta, koks jis ūra. Godusis matīs naudā pininguose, regimuose turtuose, ištivirkėlis visame, kas patenkīs jo geidulius. Augstiausioji girtuoklio nauda bus degtinė arba alus bei vīnas, ēdiko: kepsnīs ir šiaip kokie neva gardūs valgiai, pui-kautojo: žīmus naujas apsi-taisīmas. Tām, kurs garbės trokšta, bus nauda žmoniū pagīrimas, kurs geidia kitus valdīti, tokia padėtis, kurioj visi jo

klausīs. Augstiausioji menininko nauda bus galėjimas idėas apreikšti, mokslininko, ūvairius gyvenimo reiškinius ir sātikius suprasti, ir tt. Ap-skritai sākant, atskiro žmogaus nauda bus tai, kas dera jo asmenībei žādinti ir gaivinti. Norint tikrājā ir augstiausiājā žmogaus naudā suprasti, reikia atsi-žiūrėti į tai, kas jām pirm viso reikalinga, jeib savo esimo tikslā pasiekti galētū. O tas tikslas gāli būti tiktai šis, kad žmogus savo gyvenimu kas dienā vis aiškiau apreikštū, kas grazu, teisu ir gera, vienu zodiū, kas ūra žmogaus asmens prasmē, kas ūra jo didībē šiame pasaulīje. Tuo žvilgsniu naudingiausieji dalīkai ūra mokslas, menas ir dora. Jie apreiskia žmogū, kurio jie atspindinīs, ir vėl jais žādinamas žmogaus asmenības prādas.

Juoz. B.-Sl. Kām kuria meninkai savo kūrinius? — Tām, kām apskritai žmogus ateina į šį pasaulį, būtent savo asmenībei, jos gīvībei ir jos turiniui apreikšti. Sākoma ir, kad toks kūrinīs esās idėos konkrētāvimas. Toliau tad šie kūriniai ir dera tām, kad veikus kitus žmones. Todėl tūli ir sāko, meno kūriniau menininkas save teikiās kitiems. O tai la-

bai daug reiskia. Taip menininkas augstiausiu būdu ūra naudingas kitiems žmonėms. Jis savo žmoniškumu sušaukia kitū žmoniškumā. Tik tame skirias meno kūrinīs nuo kitū žmogaus apsireiškimū, kad jis daugiau praneša apie patį žmogū ir ūpatingu būdu kreipiasi į žmogaus jusnis arba į su jusnimis sātikiuojantiā vaidintuve.

Tas pats. Ar meno kuriniai nepasesta? — Meno kūrinio āmzius pareina iš idėos, kurios jis ūra formāvimas. Jeigu nēra idėos, kūrinīs ūra niekis, jeigu ji silpna, menka, zema, jis greitai praranda savo reikšmę gyvenime. Bet kad idėa ūra labai kilni, šviesi, tuomet gāl veikalas ir ne tuojau daug reikš, bet iš lengvo jis vis daugiau išgalēs. Taip ligšol visumet dār atsitiko. Kuo-didesnē ir augstesnē ūra meno kūrinio idėa, tuo-ilgiau ji ir žmoniājai ūra reikšminga.

Sis-tas. I. Girdėjau iš kai-kuriū „autoritingū“ lūpū, kad Vīdūnas nē kiek nepastūmėjes priekin kultūros ir net tām ākstinū nedāves o savo filosofės veikaluose prikišes „visokiū niekū“, kaip tai rašte: Mirtis ir kas toliau, estī net visokiū prietarū, o ir tā patī Indū mokslā ūvėles į savo mysticismā ir labai jī išblāskes, todėl jis ateitij nebūsiās ūver-

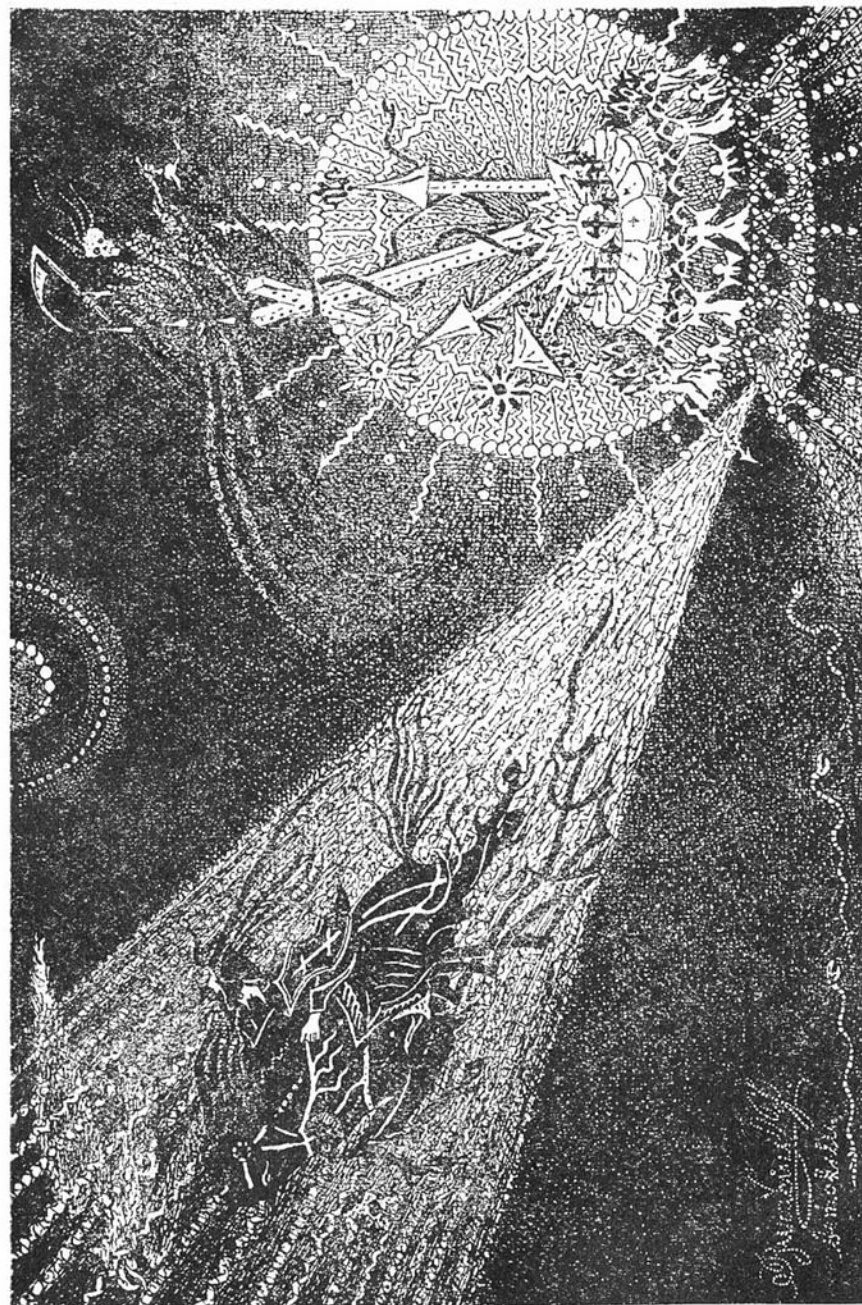
tintas. — Tītia ir šī pastebėjimā atspausdinu. Noriu parodīti, kad man suteikiami visokie mano dārbo vertinimai. Bet jie man nieko nereiškia. Kā kiekvienas māno, sāko ir dāro, parodo vien jo dvāsios ir doros laipsnī, neduoda nieko galūtinio. Žinoma, sakau tai ir apie save. Aš rašau pasistengdamas aiškinti augstiausius savo išmānīmus, apreikšti kilniausius savo jausmus ir geriausius savo norus, vienu zodiū: augstiausius savo asmenības savības. Daugiau padarīti negaliu. Ar kultūrā tolin pastumsiu ar ne, ar Indū mokslā sudarkīsiu, ar kartosiu, ar šiaip kā padirbsiu, ne mano dalīkas. Man vien rūpi pasekti šventiausius rāginimus, kuriuos jautiu sieloj. O apie tai, ar ateitis mane vertīs, visai nepasidarau mintiū, nors ir jai siūlau savo dārbā. Žinodamas, kad dārbas, dāromas su pasišventimu, visumet toli sieka, tikiu, kad ir mano dārbas vėliau daugiau reikš negu šiandien. Be to ūra žinoma, kad dvāsiniš v i-kimas tik tuomet pasidāro ūmai rīškiu, kad jis griauja. Kuomet jis stāto, jis tik labai išlengvo teatneša vaisiū. Todėl tas „autoritingas“ žmogus rodos ne bus sprendes išmintimi bet veikiau ūpu. O apie tai, ar aš Indū mokslā gerai suprātes, tegāli spresti patīs Indai. Jie

aplamai sāko, kad Europos mokslininkai jū mokslus sukraipā. O aš is Indū turiu liudīmū, kad jū mokslus gana teisingai isdēstās.

2. Dēl ko Vīdūno rāstai estī mumssvetimi ir neikāndami, mintīs neaiškios? — Daug tām īra priezastiū. Viena jau ir ta, kad gīventi turiu, kur kas dienā girdiū Vokietīū kalbā, o vos-ne-vos zodelī Lietuviū kalbos. Visos mano mokslo knīgos īra Vokietīū, Anglū, Fransū, tik ne Lietuviū kalba rāšitos. Ir īseina, kad rāšant, maišosi īpatiai Vokietīū kalbos dvāsia ir taip sudrumsto mano lietuviškajā kalbā. Kita priezastis gāl ir īra nepasisekimas apsireikšti dēl kokio pakrīpimo arba pavargimo. Dār viena īra ir spaustuvīnkū apsirīkimai. Žodis praleistas, sakinīs sudarkītas. — Bet nelaikau šitū priezastiū svarbiausiomis to, kas klausime paliesta. Kalbu dažniausiai apie augštiausius gīvenimo klausimus, apie žmogaus sielos reikalus ir kalbu beveik visumet vaizdingai, jeib kuo-daugiau ir nuodugnīau pasakītiā. O dažnai tām suprastī reikīa labai daug ir mokslo ir proto bei īsminties, o vīriāusiai pagaliau ir pasistengīmo, stropaus studīāvimo. Kā kiekvienas paikutis suprastī gālī, tat nedaug tereikš, bus kas-

dienio dalīkas. O apie tai aš ir nieko nerašītiā. Gāl toks žmogus tad mano rāstus ir vadīs neaiškīais ar panašīais. Bet aš tada tegalēsiu pamanīti, kad nebūtū jie jām tokīais, jeigu skaitītojās būtū stropesnis, ir jeigu jām būtū daugiau proto ir daugiau mokslo.

J. Ak. K. Keli klausimai suglausti ī šī vienā: Is kur semtos īvairios ir pirm viso īpatingosios zinios Vīdūno rāstuose o kaip jis ī jas žiūri? Seku šios dienos mokslo žingsnius, kurie einami atidengti pasaulio slēpiniāms. Is to tai paduodu, kas mām rodosi neabejojama, o kas kiek reiškīa žmogaus dvāsios īsigalējimui. Bet nuostabīausios zinios paeina is Indū Vēdū, Upanīšādū ir is rāstū, kurie semia is Indijos, paveiklui: A. P. Sinett, Esotērikos Mokslas, Cl. Wright, Populārus slēpīngasis Mokslas, Chatterji, Slēpīningoji Indū Filosofē, Fr. Hartmann, Baltoji ir juodoji Magīa, H. P. Blavatski, Slēpīningoji Doktrina, Edouard Schurē, Didieji Isventintieji, ir tt. Jie is dalies Vokietīū, is dalies Anglū ir Fransū rāšiti. Bet aš nieko nededu ī savo rāstus, kām aš su savo īsmānīmu negaliu pritarti. Vds.

Piese Jonas Buratius.

Lietuvos atgijimas.

Ji auga nuolatai. Ir seniau būtume galėje dziaugties. Bet dabar dalikas mązuma kitoks. Mūsū raštija auga pergreitai. Reikėjo jai skubinties. Bet kad seniau jau visoko priviso, tad dabar to tikrai dār daugiau sulauksim. Nors visi rašytojai atsimintū savo atsakomībės! Ir visi leidėjai mėgintū kelis kart, kā jie keta spausdinti, kol neleidia rāsto! Gaila, kad tuo tārpu, rodos, līg koks drugīs krēstū tūlus mūsū žmoniū. Rāšo, leidia knīgas. Ir vien reikia pasitikėti, kad paprastasis žmoniū atsiliepiamas ir mūsuose ivīks. Igris jiems rāstai. Ir nieko nebeskaitīs. Tada gulės ir geros knīgos lentīnuose.

Is "didiosios" mūsū raštijos paimsime vienā-antrā rāstā, kurs mums teko, ir pasakīsime savo nuomone apie jį. Negālīma tai padarīti nuodugnīai. Bet ir nereikalinga. Svarbiausia, kad rašytojams nebūtume neteisingais.

L. Gobis, Asmenībės kultūros pagrindai, Sauliai 1921-mt. Savitio ir Sumkauskio spaustuvė.—Nedidelis raštelis. Bet gana daug jame sudėta. Parodes, kad Europa technikoje labai toli nuėjusi, bet kūno sveikatos ir doros žvilgsniu atsilikusi, rašytojas norētū, kad Lietuviai neētū tais takais ir rāšo apie tai, kurs žmogus ĩra tikrai kultūringas, kodėl žmogaus asmenībė ĩra kultūros reikalinga, apie kūno, apie vālios, apie proto ir apie jausmū kultūrā. Rašytojo noras tikrai pagirtinas. Ir apskritai imant, gālīma dziaugties jo aiškinimais ir pastebėjimais. Netinka mām, kad jis prisimena blogībiū, kurios Lietuvoje, kaip pats tvirtina, nezinomos. Patsai nerašīčiau, kad 5—8 papir. per pārā rūkīti leistina. Rūkīti ĩra nesveika ir tiek. Bismarkī su Neronu sustatīti neatitinka historės teisībei. Per platiai gimties gyvenimas paliestas neigiamu būdū. Ir tt. Bet aišku, kad veikalelis

rašītas is meilės ĩ jaunimā, ĩ moksleivius. Dār geistina, kad aiškiau būtū apsireiškes rašytojo širdies pakilimas, ir patsai aiškinimo pagrindas truputī gīviau pritrauktū skaitītōjā. Vis dėlto raštelis siūlītinas brestantiām jaunimui.

Balys Sruoga, Saulė ir Smiltis. Kas išleido ir kur, nepasakīta.

Ilgai laikiau pasidėjes ant stālo šī veikalā. Skaitiau ir dėjau ĩ šālī. Tai kartais norėjau ir tarti apie jį žodī, bet vis rodės, dār neįsiskaites. Mat, tie posmeliai ĩpatingi, kaip rašytojas pats. Forma — tai apleista, tai kartais vėl žīmiai svarbia laikīta. Reiškīniai rodosi sunkiais, šaltais, dažnai intelekto parinktais. Ir vėl jautiama, līg uz jū kažki-kas slepiasi. Tarsi koks liūdesis žvelgtū su skaudiu ilgesiu ĩ skaitītōjā. Jausmingo vaiko sielā matai, kuri norētū kažki-kā pasakīti ir kartu savo jausmingumā slėpti. Extrėmai arti Sale viens antro. Kur tik sutinki poėsiēs vaizdū jo kalboje, tai ir prisimena. Visai jie ĩpatingi. Paimsi ant greitūjū raštelī ir stai išdidumo žodis: Ant augšto kuoro uzdegiau žibintā. O vėl kitur: Ir vienas skausmas, ir vienas dziaugsmas, širdij belangėj, aide lelijū, arba: Kursta aidas tūlumoje; toliau: Dingsta siela glūdumoje. ĩra tai ir grazumai. O jū išbertū randama gana dažnai. Arba jei ĩmsime ir visā posmelī:

*Ar atminsi bernuzelī, —
tīlū mielā vakarelī
kurs grėblelī tau išpiaustė?
kurs daināvo kaip dalgelis,
ir līdėjo visā keliā,
ir žiedeliais keliā siaustė?
Ar atminsi tā bernelī?*

Antroji eilė berods mązuma pertraukia jausmū verpimā. Tretiosios eilės žodis: kurs, nesiriša prie žodio

bernuželi. O visai nesunku tai pataisiti. Kitur vėl Baliui Sruogai kaip ir kitiems lyrikams reikėtų rūpesningiau naudoties mūsų kalbos rhytmu. Negalima rašiti, kaip tarmė kirtiuoja žodį. Reikia ieškoti tikrojo. Paveikslui: uola (psl. 43) turi kirtį ant antro skiemens, forma giesmėmis (psl. 44) ant pirmojo, o ne kaip jį deda B. S. Tokie dalykai neleidia pilnai pasimėgti poėmeliais. Apskritai B. Sruoga kaip ir kiti jaunesniejie lyrikai turėtų daugiau išsiviešinti ir architektūros grožė. Iš to būtų nauda ir lyrikai.

Ir vėl, kām deda Balys Sruoga antraštiu pirmām poėmeliui Hellėnų žodį su Latėnų kalbos garsu vidurij, galūnei palikes Hellėnų formā? — Toliau eilės ĩra kartais tikros mįslės, kurias sunku atspėti, ĩpatiai, kad žodiai nepaprasti. Paveikslui: (Pslp. 22) Baltas ėglis sostā sergsti — Baltus dukteries žvilgsnius . . Vaizdas: (Pslp. 7) Pateptas Saulės, negalimas. Saulė netepa.

Atsiviešinti ĩ visā veikalėli, rodosi, kad Baliui Sruogai reikia tik dār ĩpatingo gilaus patėrimo, gāl kokio vidaus kitimo, tvirto pasiviešimo, ir jis daug galės teikti savo sielos dovanų.

Atspausdiname rinkinij tris žėmius šio poėto poėmelius.

Sofija Tėsiurlionienė-Kymantaitė, Komėdijos. Svėturio Bendrovės leidinis 1920 mt.

Sudėti tše keturi veikalėliai: Trijų veiksėmų Piningėliai, dviejų Karalaitė Tikroji Teisėbė, vieno veiksmo Gegužis ir vieno veiksmo Kuprotas Ozelis. — Lengva, gėva kalba tarsi žmonėms kalbant parašėta. Ir matėt pasistengimo, vaizdavimui naudoties patiu gėvenimu. Mums Prūsų Lietuvėams, nepažėstant tūlų pādėtių, berods kartais ne visa aišku. Bet veikalėliai patraukia ir sukėlia jausmus. Smagu dārosi. Ir reikia pasiviešinti ir liūsti,

ir vėl gali juokties. Visa-tai berods nedidiomis bangomis. Nesistāto rašėtoja svarbesnius tikslus. O rodos galėtū. Bet jai rūpėjo tur-būt liaudies vaidėkla. Ir pagaliau laikas jajai duoti veikalėlių, kad dingtū iš jos svėtimųjų šiukšlės-vertimai. Mān patėiam pirm visų svarbus veikalėlis iš pāsakos apie Tikrājā Teisėbe. Surāšes triveiksėme drāmā, ĩdėā savaip vaizdavės, pasiskaitėiu dabar ir Sof. Tė.-K. veikalā. Ne didis jis ir be augštų siekimų. Bet tikrai atspindina tai, kokia ĩdėā, māstant apie teisėbe, Svėtia motriškai sielai. Tikroji Teisėbė ĩško ir tikriausios meilės. Tik tokia jai tiktū, jeigu ĩstekėti turėtū. O kaip historės mokslui žėnoma, tše ir randasi didėsis kultūros dārbas, kurį motera atliko. Motera ĩškodama tėros meilės, ĩsaugino doros kultūrā. O tai tame veikalėlije atjausta ir gana rėiskiai atvaizduota. — ĩ visus veikalus dār apskritai pažvelgiant, gāl reikėtū pasakėti, kad dialoge kartais randasi ir pasākėmų, kurie asmenėiu pobūdėiu neleidia visumet likties aiškiu. Tik nedaug tai reiškia. Bet kad ĩdėjo ĩ Kuprotā Ozeli, kas teātro studėiu vedėjas tur-būt sugalvojes, tai veikalui nelabai tinka. Vis dėlto šios komaidos ĩra tautai graži dovanelė.

"Svėtimo" ministrijos leidiamiejie skaitėimai, X-knėgos 1921-mt. Teko jas matėti ant greitėjų. Artimas žmogus parodė mān tše du rāšėniu. Abu kalba apie mane. Stebėtina. Matėt, per daug vertėbės priskaitėiu Skaitėimų neva recensėms, rašėtoms p. B. S., kad atsiliepieiu 3-Darbėmetij 1921-mt. Dabar p. Vincas Krėvė tur-būt dār tiki net labai objektėvai pasielgiās talpindamas Skaitėimuose vienā mane giriantį ir kitā naujai mane peikiantį rāšėnį. Nenujėgia, kā reiškia laikraštis, kurį ministrija leidia. Aš giriamas nesijautėiu svarbesniu o peikiamas menkesniu. Rašėdamas apie p. B. S. re-

cense atnešiau aukâ. Bet pasirinkau svarbesnî tikslâ negu asmens garsâ. Todêl, nors ir būtû veltui, dâr kart o truputî kitaip aiškîsiu dalîkâ.

Skaitîmuose râdosi p. B. S. rašiniai, kuriais norêta naujus raštus recensuoti, bet kurie buvo, išeimus kelias teisingas pastabas, tikri smeigtai. Jie taip pritinka ministrijos leidiamâm laikraštiui, kaip kartâ visokie kniaukimai, lojimai bei trîpsojimai kai-kurio dainininko Kaune jo dainû koncertui. Tuo, kiek atmenu, "Lietuva" labai piktinosi. Bet Skaitîmâms panašiai î šî dainininkâ pasielgus, rodos niekas nieko nesâkê.

Mân rūpi Lietuvos valdia, kuri îra tautos organas. Kas îš valdios paeina, turêtû pasizîmêti savo rimtumu. Niekingumai îš tše kenkia tautai. Todêl aš ir prideriantiai îsbariau rašîtojâ ir redaktoriû ir priminiau "Svietimo" ministruî ir steigiamâm saimui jû pârreigas. Bet rodos dâr nemâto žmonês, kas būtina. Aš asmeniškai galiu gîventi ir be Lietuvos valdios leidiamo laikraštio rimtumo, bet ne tauta. Vienok žmonêms ten taip mâža branginant savo valdios laikraštî, jis tur-bût jiems tiek daug ir nereiskia. Ir gâl aš perdaug reikalauja îš žmoniû.

Todêl î p. B. S. parašîtus mažmožius ir neatsakîsiu. Kâ jis tše naujû niekû surâšo, lai bus pamiršta. Tik vienâ antrâ dalîkâ dâr palîtësiu.

Sutinku pilnai su tuo, kad p. B. S. ir p. V. K. atspausdino, kâ aš apie savo veikalâ râšes esmi, nors aišku, kas jûdviejû norêta. Aš labai noriu, kad ir visa, kâ aš sakau, rašau ir darau, būtû laikoma reiskiniu to, koks aš esmi.

Kad p. B. S. sâko, jis râšes îš meno âtžvilgio apie mano veikalâ o aš kalbâs apie jo îdêâ, tai jâm tur-bût akîse vaidinasi jo râšinio skaitîtojais vien piemenîs. Meno

žvilgsniu rašît reiskia jau îš pat Hellênû laiko prasidêti îdêâ ir parodîti, kaip ji formuota. O tai padarîti p. B. S. nê bandîte nebando.

Toliau p. B. S. cituoja tûlâ žodî îš kitû tautû rašîtuojû. Bet reikêjo atsargesniâm bûti. Kad užauges žmogus subara arba net suplaka îspatvârusî vaikeli, tai jis nesistoja su juo ant to paties laipsnio. Dâr toks subarimas îra kartais labai naudingas, ir gâlî bûti net pagailos reiskiniu.

Pagaliau mân visai nerûpi, kas tas B. Sirakûzinas. Nesiskaitau su asmenimi, bet su jo dârbu ir jo psychologe. Îš jo rašiniû matiau, kad jis tur-bût dâr labai jaunas, o minêtas vardas pasâko, kad jis niekuo nepasizîmêjes. Gi antrasis jo rašinîs dâr visai kita-kâ parodo. Mat, p. B. S. râšo, kad jis turêjes drâsos (civilcouragês) tiesos žodî tarti apie netikusius mûsû raštijos veikalus, jeib naujai srovei patiesus tâkâ, o tatiu taip labai bijo, kad skaitîtojai nesuzinotû, kas jis. Ar nesielgia taip maži vaikai, kurie sušiuopti šaukia: aš ne tas, kurs tai padârê! Manes tikrai nereikia bijoti. Ir nusitvêres, neplaksiu. Bet senai jau laikas, kad "Svietimo" ministras reikalautû rimtumo savo leidiamû laikraštiû recensêms.

Vds.

oooooooooooo Rinkinîs. oooooooooooooo

LAIKAS.

Laikas lîg upelis *Gîvenimo râtas*
bêga nuolatos *sukas visados.*
î âmzinâ pâslaptiû šâlî... *Sustoti niekad jis negâlî...*

Prânas Genys.

PRIE LANGELIO.¹⁾

*Prie langelio veido dēmēs,
Prie langelio dvi ugniki.
— Ar nejoja tas bernītis,
Tas piovējas zaliaākis? ..*

*Saulē leidos, nusileido.
Ukana uzklostē zeme.
Svelnios rankos: Lengvūs žīgiai ..
— Kas po mano šālī slānko? ..*

*Kol dalgelis nezvangējo —
Aš nerīmojau prie lāngo. . .
Kad rasuzē apsvaigino —
Kuo kalta — kuo nusidējau! . .*

*Ukana mīluoja veidā. . .
Rankos tiesias .. Grakštios, svelnios ..
Išgastis sustingdē žvilgsnī ..
Palei lāngā bāltas dalgis. . .*

Balys Sruoga, Saulē ir Smiltīs.

MES — SESELIAI.¹⁾

*Mes ateinam, kaip šešēliai,
Ties bedugnēms giesmiū pint.
Kas numiršta — tūrim vēlei
Giesmēmī sau atgaivint. . .*

*Amziū ūkas velias, driekias —
Dengias paslaptis būties. . .
Virpa dalgis, vārpos siekes. . .
Vārpos liūdnos be šerdies. . .*

¹⁾ Mano padēti antraštiai. Vds.

*Mes kaip vārpos, laukiam nīkiai,
Koliai dalgis mus pakirs. . .
Koliai godos, austos tīkiai,
Susipainios ir iširs. . .*

*Žemėj šioje mes uzklīde —
Ilgesio tiktai sargai. . .
Žiedā paslēptā išvīde,
Vėl plasnosim gimt augštai. . .*

Balys Sruoga, Saulē ir Smiltīs.

AR TAI TIESA?

*Sakīk, miela, ar tai tiesa, kad zemē
kaip arfa dainoj skāmba, kad tu
jā savo kojomis palieti?
Ar tikrai rasos lašai krinta iš nakties akiū,
kad tu pasirodai?
O rīto šviesa nutirpsta tavo kūnā apsupus?
Ar tai tiesa, ar tai tiesa, kad ant mazutēs
tavo kaktos amžinībēs paslaptis parašīta?
Sakīk, o miela, ar tai tiesa?*

Butkū Juzē, Žemēs Liepsnā.
(Žemē ir Dangus.)

IR ATSKRIDO.

*Ir atskrido žvainas paukštis
In darželī mano.
Nusileido ant šakelēs
Šālio diemedelio.*

*Snâpas kreivas, âkîs zvainos,
Kojos sâmanotos.
Ziûri tiesiai, gâlvâ lenkia,
Gailestelî mena.*

*Susiguzusi lešêlîj,
Sergstu, spēju svetî:
Ar tik ne zadêtas mano
Su sapnais nustiuvo?*

Balys Sruoga, Saulê ir Smiltîs.

MANO DANGUS.²⁾

*Mano širdis, girinis pauštis, susirâdo savo dangû
tavo akîse.*

*Jos îra rîtmelio lopšîs, jos îra zvaigzdiû valdiava.
Mano giesmês paskendo jûjû gelmêse.*

*Tik leisk mân skrist î tâ dangû, î jo vienâtvês be-
kraštenîbe!*

*Tik leisk mân praskleist jos debesis, ir îsplêsti sparnus
jos saulêtume!*

Rabindranath Thâkur, Dargininkas.
Versta îš Anglû kalbos.

ILGESIS.²⁾

Nerimstu. Trokštu tolimîbês dalîkû.

*Mano siela vaikštioja su ilgesiu neprimâtomos toli-
mîbês krâštui pasiekti.*

*Tu didioji nezinomîbê, skardusis šauksmas savo
vamzdio!*

*Pamirštu, vis pamirštu, kad lêkti nêra mân sparnû,
kad laikomas šioj vietoj visumet.*

²⁾ Antraštis mano statîtas.

*Pakiles esmi ir būdrus, esmi svetimas svetimoj šalîj.
Tavo kvâpas mân atkvêpia negâlimâ viltî.
Tavo kalba mano širdiai îra zinoma kaip jos patios.
Tu tolimasis siekinîs, skardusis šauksmas savo
vamzdio!*

*Pamirštu, vis pamirštu, kad nepažîstu kelio, kad ne
turiu sparnuotojo žirgo.*

Esmi nepatenkintas, esmi keleivis savo širdîje.

*Saulêtame rûke vangiomis vâlandomis, koks platus
tavo reginîs vaizduojasi dangaus žîdrume!*

*Tu tolimiausias gâlas, skardusis šauksmas savo
vamzdio!*

*Pamirštu, vis pamirštu, kad îra uzverti visi vartai
tû namû, kuriuose gîvenu sau vienas!*

Rabindranath Thâkur, Dargininkas.
Versta îš Anglû kalbos.

FAUSTO TROŠKIMAS.

*Širdis, nebgeisdama daug sužinoti,
nûnai visiems skausmâms tur atsiverti,
o kas žmonijai visai dovanota,
norêčiau vidûje širdim sugerti,
dvâsia gelmes ir augšûibes pasiekti,
smagumâ ir kantias jos îsitiecti,
lig jos esmês su savaja didêti,
ir pagaliau kaip ji pats subîrêti.*

Goethe (Faust I. dalis, 3. reg.).
Vertê Vds.

Friedrich Nietzsche, **Taip tārē Zarathustra.**

Zarathustros prakalba.

IV.

Zarathustra žvelgė į minią ir stebėjosi. Tada jis prabilo šitaip:

Žmogus yra virvė, rišta tarp gyvulio ir augstybės žmogaus, — virvė skersai bedugnio.

Paojingas perėjimas, paojinga kelionė, paojingas atsigrežimas, paojingas šturpumas ir sustojimas.

Žmogaus didybė yra tame, kad jis tiltas o ne tikslas: kas žmogūje milėtina, tai tat, kad jis yra pereiga ir prazūtis.

Aš miлию tuos, kurie nemoka gyventi, jei ne kaip žūvantieji, nėra jie yra nueinantieji.

Aš miлию didiuosius niekintojus, kadangi jie yra didieji gārbintojai ir ilgesio smaigliai, kurie lekia anos pusės krantan.

Aš miлию tuos, kurie neieško dar už žvaigždžių pagrindo zuvimui ar pasiaukojimui: bet tuos, kurie aukojasi žemei, jeib žemė kartuntā tektū augstybės žmogui.

Aš miлию tājį, kurs gyvena, jeib išmanītū, ir kurs nori išmanīti, jeib kartunta gyventū augstybės žmogus. Ir taip jis nori savo prazūties.

Aš miлию tājį, kurs dirba ir visoko išranda, jeib statītū nāmā augstybės žmogui ir jām priruoštū žeme, gyvulī ir augmenī: nėra taip jis nori savo prazūties.

Aš miлию tājį, kurs miლი savo dorībe; nėra dorībė yra noras prazūtī ir ilgesio smaiglis.

Aš miлию tājį, kurs nepasilaiiko sau neigi lāšo dvāsios, bet visiškai nori būti savo dorībės dvāsia: taip jis, pats dvāsia, žengia tiltu.

Aš miлию tājį, kurs padāro iš savo dorībės savo palinkimā ir savo likimā: taip jis nori dar gyventi dėl savo dorībės ir nebegyventi.

Aš miлию tājį, kurs nenori turėti per daug doribiū. Viena dorībė yra daugiau dorībės negu dvi, kadangi ji yra daugiau mązgas, prie kurio kāriasi likimas.

Aš miлию tājį, kurio siela aikvojasi, kurs nelaukia dėkos ir nedėkoja: nėra jis visados dovanoja ir nenori save išlaikīti.

Aš miлию tājį, kurs drovisi, kad lošimas jo naudai virsta, ir kurs tada klausia: nejaugi aš apgaulingas lošėjas? — nėra jis nori prazūtī.

Aš miлию tājį, kurs pirm veikimo taria aukso žodius o vis daugiau dar ištesia, negu prizada: nėra jis nori savo prazūties.

Aš miлию tājį, kurs būsimuosius pateisina ir išvaduoja buvusiuosius: nėra jis nori esamaisiais prazūtī.

Aš miлию tājį, kurs baudia savo Dievā, kadangi jis savo Dievā miли: nėra jis turi prazūtī savo Dievo rūstībe.

Aš miлию tājį, kurio siela gili yra ir išizeidime, ir kurs gālī žūtī vienu mažutiu patīrimu: taip jis noringas eina tiltu.

Aš miлию tājį, kurio siela sklidinai pilna yra, taip kad pats save pamiršta ir kad visi daigtai jame yra: taip visi daigtai virsta jo prazūtimi.

Aš miлию tājį, kurs dīkos dvāsios ir dīkos širdies yra: taip jo galva reiškia jo širdies tik vidurius, o jo širdis vertia jį į prazūtī.

Aš miлию visus tuos, kurie yra kaip sunkūs lašai, krintanti atskiri iš tamsios debesies, kuri kībo viršum žmoniū: jie apsāko, kad žaibas arti, ir apsakītojai jie žūva.

Mat aš esmi zaibo apsakītojas, ir sunkus lāšas
iš debesies: bet šis zaibas vadinasi augstībēs zmo-
gumi. —

V.

Zarathustra, tāres tuos zodius, vēl zvelgē ī miniā ir
tlējo. „Tše jie stovi, tārē jis širdīje, tše jie juokiasi:
jie nesupranta manes: neesmi burna toms ausims.

Ar reikētū jiems pirma sukult ausis, kad išmuktū
klausīties akimis? Ar gāl reikētū trenkti kaip skārdas ar
kalbētojai, kurie nori priversti zmones? Ar gāl jie tiki
vien meknojantiais?

Juose īra kas, kuo jie didiuojasi. Kaip gāl vadina
jie tā, kas juos padāro išdidusiais? Apsišvietimu jie tā
vadina, tuo jie pasižīmi prieš oziū ganītojus.

Todēl nemēgsta išgirsti apie save zodī „paniekinimas“.
Ir tai kalbēsiu ī jū išdidumā.

Kalbēsiu jiems apie niekingiausiāji: o tai īra pasku-
tinīsis zmogus.”

Ir Zarathustra taip ī miniā prabilo:

Ira laikas, kad zmogus pasistatītū tikslā. Ira laikas,
kad zmogus sodītū diegā augstiausios savo vilties.

Dār jo dirva tām gana turtinga. Bet šita dirva bus
kartunta varginga ir jauki, ir joks augštas medis nebegalēs
iš jos augti.

Nelaimē! Artinasi laikas, kada zmogus nebesvies
savo ilgesio smaiglio tolīn zmogaus, ir jo lanko timpa
bus pamiršusi zirzēti!

Sakau jums: reikia savīje dār turēti chaaus, kad
pagimdīus laigantiājā zvaigzde. Sakau jums: jumīse dār
īra chaaus.

Nelaimē! Artinasi laikas, kada zmogus nebegimdīs
nē vienos zvaigždēs. Nelaimē! Artinas laikas niekšingiau-

siojo zmogaus, kurs jau nebegāli paniekinti nē
pats save.

Stai! Parodau jums paskutinī zmogū.

„Kas īra meilē? Kas īra kūriba? Kas īra ilgesis?
Kas īra zvaigždē?“ — klausia paskutinīsis zmogus ir
mīgtioja.

Žemē tada mažējo ir ant jos šoktelējo paskutinīsis
zmogus, kurs visa menkina. Jo giminē kaip žemēs
blusa nēra išnaikinama; paskutinīsis zmogus išlieka il-
giausiai.

„Išrādome laime“ — sāko paskutiniejie zmonēs ir
mīgtioja.

Jie apleido kraštus, kuriuose buvo žiauru gīventi:
nēsa reikia šilumos. Dār mīli kaimīnā ir trinasi ī jī:
nēsa reikia šilumos.

Susirgti ir nesitikēti jiems īra nuodēmē: zengiama
atsargiai. Kvailis, kurs dār klumpa per ākmenis arba
zmones!

Po mązuma nuodū kuomet-ne-kuomet: iš to kīla
smāgūs sapanai. Ir pagaliau daug nuodū bus smagus
ir mirimas.

Dār dirbama, nēsa dārbas īra pramoga, bet rūpi-
nama, kad pramoga nepriveiktū.

Nebevargējama ir nebeturtējama: abu perdaug sun-
kina. Kas nori dār valdīti? Kas dār klausīti? Abu
perdaug sunkina.

Nēra piemens, viena tik kaimenē! Kiekvienas nori
to paties. Visi līgūs: kas kitaip jautia, savo noru eina ī
beprotnamī.

„Kartā visas pasaulis buvo suklīdes“ — sāko bing-
tiausiejie ir mīgtioja.

Esama gudriu ir zinoma visa, kas īvīko: ir pāšiepai nēra gālo. Dār susivaidīja, bet greit vēl susitaikina — šiaip sugadina skilvī.

Turima savo gašlumelī dienai ir savo gašlumelī nāktiai, bet sveikata gerbiama.

„Išrādome laime“ — sāko paskutiniejie zmonēs ir mīgtioja. —

Ir tše baigēsi pirmoji Zarathustros kalba, kuri ir vadinasi prakalba: nēsa šitoje vietoje pertraukē jī minios šuksmai ir linksmumas. „Duok mums šī paskutinijī zmogū, o Zarathustra, — taip jie šaukē — padarīk mus tais paskutiniai zmonēmī! Ir mes tau paliksim augš-tībēs zmogū!“ Ir visa minia krīkstavo ir liezuviais tapšnojo. Bet Zarathustra nuliūdo ir tārē savo širdīje:

„Jie nesupranta manes: neesmi burna toms ausims.

Tur būt perilgai gīvenau kalnuose, perlabai klausiaus upeliū ir mediū: dabar kalbu jiems kaip oziū ganī-tojāms.

Nejudi īra mano siela ir šviesi kaip kalnīnai priēš piet. Bet jie māno, aš esās šāltas ir pašiepējas su baisiais juokais.

Ir dabar jie ziūri ī mane ir juokiasi: ir, juokdamies, jie manes dār neapkentia. Ledo īra jū juoksme.“

Versta iš Vokietīū kalbos.

□□□□□□□□□□ **Pastebėjimui.** □□□□□□□□□□

Darbīmetis eina neregulārai. Todēl ir negālima jo paprašīti metams. Šis ketvirtasis numeris bus gaunamas už **7.50 M** knīgīnuose ir iš leidimo. Leidia jī **Rūta** (M. Raišukītē) Tilzē (Tilsit), Angerpromenade 5III. Spaudia **Darbīmetī** Otto v. Mauderode, Tilsit. Rāšo jī Vīdūnas, Tilsit, Kasernenstr. 14. Lakštelī ar laiškā ī mus leidiantius prāšome, ugšpinti minau ant jū už-tenkamai markutīū. Dēl spaustuvīninkū streiko īšeina šis nr. jau metāms pasībaigus.